

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЄКТ «ІНТЕЛЕКТ УКРАЇНИ»

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

6–9 класи

Експериментальна навчальна програма
для закладів загальної середньої освіти,
що працюють за науково-педагогічним проєктом «Інтелект України»

(автори: Гавриш І. В., Гученко О. В., Мартиновець С. М.)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Експериментальну програму з української літератури для 6–9 класів створено на основі Державного стандарту повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898), з урахуванням Програми з української літератури для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти (2012 р. зі змінами 2015–2017 рр.) та відповідно до Концепції «Нова українська школа» (схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р.»).

Програму з української літератури для закладів загальної середньої освіти (5–9 клас; зі змінами) було затверджено наказами Міністерства освіти і науки України від 13.01.2017 р. № 52 та від 10.02.2017 р. № 201.

Метою вивчення української літератури в 6–9 класах закладів загальної середньої освіти є формування компетентного читача; підвищення загальної освіченості учнів; досягнення належного рівня сформованості вміння прилучатися через художню літературу до фундаментальних цінностей, культури; розширення культурно-пізнавальних інтересів здобувачів освіти тощо.

Програма з української літератури для 6–9 класів спрямована на утвердження серед учнів культури читання, сприйняття книжки як універсального носія інформації, хоча при цьому книжка не сприймається як «конкурентний» продукт віртуального простору (або опозиція інтернет-продукції).

У межах проєкту «Інтелект України» під час вивчення української літератури йдеться про навчання й виховання учнів як щирих поціновувачів та шанувальників української духовної культури, які знають джерела національної своєрідності, через усвідомлення ментального коду українства віддано плекають у собі «національний характер».

Додатковими завданнями вивчення української літератури в 6–9 класах у межах науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» є:

- усвідомлене розуміння ментального коду як *генетичного, соціокультурного коду національної парадигми* українського народу з метою виховання кращих рис українського менталітету в учнів для подальшої реалізації особистого потенціалу в соціокультурному державному просторі України;
- збереження *«індивідуального національного обличчя»* з метою плекання й формування в учнів кращих позитивних рис національного характеру;

– активне творення й формування *духовно-практичної сфери менталітету* як національно-ментальної парадигми, що забезпечить загальну гуманізацію суспільства, школи як соціальної інституції та, зрештою, кожної особистості;

– культивування *здорового оптимізму, позитивного мислення* учнів для подальшої налаштованості на осмислення моральних і культурних цінностей; системи вчинків і дій, що мотивуються любов'ю, повагою, усвідомленою відповідальністю перед своїм народом.

Виконання цих завдань сприятиме формуванню предметної (літературної) і ключових компетентностей, тісно пов'язаних зі здатністю молоді до читацького й особистісного саморозвитку.

У межах програми для кожного класу заплановано вивчення творів літератури рідного краю (2 год); проведення уроків позакласного читання (2 год), уроків розвитку мовлення (2 год; у межах годин на текстуальне вивчення), уроків виразного читання (2 год; у межах годин на текстуальне вивчення). Такий підхід до зменшення кількості годин на тиждень / рік (1,5 год на тиждень; 52 год на рік) гарантує опрацювання основного теоретико-літературного матеріалу та текстуальне вивчення творів обсягом, достатнім для проведення ідейно-художнього аналізу творів і можливості (за бажанням учителя й учнів) спроб учнівської творчої інтерпретації.

Учням 6–7 класів запропоновано твори, спрямовані на розвиток уяви. Такі тексти спонукають здобувачів освіти фантазувати про життя персонажів, хвилюючись за них, виявляючи емпатію до мешканців художнього світу. Здатність до фантазування — початковий етап у розвитку креативності, що є запорукою подальшої успішної соціалізації, здатності до розв'язання непростих життєвих питань.

Учням 8–9 класів запропоновано художньо-виразні твори, які дають змогу поміркувати над сучасним життям, прищеплюють соціальну активність, важливість громадянської позиції, екологічне мислення, морально-етичну відповідальність, толерантність, повагу до іншого та здатність до творчого мислення.

Такий розподіл матеріалу передбачає зміщення акцентів у навчанні з процесу накопичення предметних знань на вироблення умінь автономно застосовувати їх у ситуації невизначеності; становлення учня як суб'єкта навчальної діяльності та його особистісний саморозвиток; посилення ролі загальнонавчальних умінь; необхідність забезпечення формування не лише предметної (літературної), а й ключових компетентностей. Важливими стають уміння, які допомагають учневі діяти, і знання, що необхідні для цих умінь.

Структура програми та її змістове наповнення передбачають урахування вікових особливостей учнів, можливість активного використання дистанційних форм навчання, методичну й навчальну свободу вчителя як суб'єкта освітнього процесу.

Курс української літератури в 6–8 класах структуровано за такими взаємопов'язаними тематично-проблемними блоками:

- **6 клас** («Загадково прекрасна та славна давнина України», «Я і світ», «Пригоди й романтика», «Гумористичні твори»);
- **7 клас** («Із пісенних скарбів», «Про минулі часи», «Ти знаєш, що ти — людина...», «Ми — українці»);
- **8 клас** («Усна народна творчість», «Світ української поезії», «Національна драма», «З української прози», «Український гумор»).

До кожного з тематичних розділів відповідно до вікових особливостей учнів дібрано тексти, які за своїм змістом дають змогу максимально репрезентувати ту чи іншу тему. Ураховано також і важливість тематично-стильової різноманітності пропонованих для розгляду творів, їхні ідейно-ціннісні пласти, які втілюють ключові компетентності.

Із 9-го класу розпочинається системне вивчення української літератури, відповідно до змісту навчального матеріалу застосовано історико-хронологічний підхід як основний, ураховано історико-літературний контекст.

Освітній процес передбачає формування цілісного уявлення про українську літературу як про важливий складник національної культури; розуміння історії українського народу; особливу увагу до патріотичного виховання на найкращих зразках українського письменства; уміння бути частиною національного культурного простору, плекаючи позитивні риси народної ментальності.

Ключовими компетентностями Державного стандарту повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 року № 898) визначено: спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; математичну компетентність; інформаційно-комунікаційну компетентність; уміння вчитися впродовж життя; обізнаність та самовираження у сфері культури та ін.

Зважаючи на наукові позиції програми з української літератури, головною предметною компетентністю, що формуємо в здобувачів освіти, є літературна. Це передбачає розвиток в учнів готовності й здатності працювати з текстами різних художньо-естетичних систем, розуміння культурно-історичних епох, світоглядних орієнтирів письменника, традицій і стилів. Текстуальне вивчення за програмою спрямоване на осягнення змісту прочитаного, з'ясування авторської концепції та поезики митця.

З огляду на спрямованість нашої держави на інтеграцію в європейський культурний простір зазначаємо важливість визначення міжкультурного контексту,

урахування міжпредметної інтеграції, установлення мистецького контексту в процесі вивчення творів української і зарубіжної літератур та історичних періодів формування української державності.

В основі вивчення мовно-літературних дисциплін закладено *текстоцентричний принцип*. Через аналіз змісту тексту й художніх особливостей, розгляд образів-персонажів як певної поведінкової моделі виховується повага до національних традицій і символів українського народу, повага до людей інших національностей, їхніх звичаїв і традицій, почуття гордості за відомих людей України, турботливе ставлення до цінностей і надбань нашої країни.

Виробленню в учнів власних життєвих стратегій, поведінкових еталонів, засвоєнню національних цінностей у родині та школі сприяє вивчення літератури.

У межах науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» надзавданням учителя на уроках української літератури стає створення ситуації успіху (технологія життєтворчості), розвиток критичного мислення, здатність до аргументованого доведення своїх позицій, що стане дуже важливим складником підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання в старшій профільній школі.

Компетентнісний потенціал забезпечує можливість формування в процесі вивчення предмета всіх ключових компетентностей (див. подану нижче таблицю).

Компетентнісний потенціал предмета «Українська література»		
№ п/п	Ключова компетентність	Уміння і ставлення, формування яких можна забезпечити засобами предмета
1	Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовою	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – розуміти україномовні тексти різних жанрів і стилів; – послуговуватися державною мовою в різноманітних життєвих ситуаціях; – застосовувати різноманітні комунікативні стратегії залежно від мети спілкування; – толерантно дискутувати, відстоювати власну думку. <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – поцінування краси й багатства української мови; – усвідомлення ролі української мови як ключового чинника творення нації і держави, самоствердження особистості; – відстоювання права спілкуватися українською мовою в різноманітних сферах життя суспільства
2	Спілкування іноземними мовами	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – порівнювати оригінальні художні тексти та їх україномовні переклади. <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – утвердження багатства української мови; – обстоювання можливості перекладу українською мовою будь-якого тексту іноземної мови; – розуміння ролі іноземної мови як засобу пізнання іншого світу, збагачення власного культурного досвіду

3	Математична компетентність	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – узагальнювати інформацію, виокремлюючи головне (мистецькі тенденції) та другорядне (літературні явища); – розвивати абстрактне мислення; – установлювати причиново-наслідкові зв'язки; – чітко формулювати визначення й будувати гіпотези; – перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема). <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – здатність порівнювати, оцінювати літературні факти, явища, процеси; – прагнення висловлюватися точно, логічно та послідовно
4	Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – критично оцінювати результати людської діяльності в довкіллі, відображені у творах літератури; – розуміти взаємозв'язок діяльності людини та наслідків цієї активності в природі та у світі загалом. <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – готовність до опанування новітніх технологій; – оперативне реагування на технологічні зміни
5	Інформаційно-комунікаційна компетентність	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – діяти за алгоритмом; – працювати в різних пошукових системах для отримання потрібної інформації; – розпізнавати маніпулятивні технології і протистояти їм; – грамотно й безпечно спілкуватися в інтернеті. <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – прагнення дотримуватися етичних норм у віртуальному інформаційному просторі; – задоволення пізнавального інтересу в інформаційному середовищі; – критичне ставлення до медійної інформації
6	Уміння вчитися впродовж життя	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – визначати мету й цілі власної діяльності та розвитку, планувати й організовувати їх, здійснювати задумане, рефлексувати й оцінювати результат; – використовувати різноманітні стратегії навчання; – користуватися різними джерелами інформації; – знаходити, аналізувати, систематизувати й узагальнювати одержану інформацію, перетворювати її з однієї знакової системи в іншу; – працювати в парі, групі; – читати, використовуючи різні види читання: ознайомлювальне, вибіркове, навчальне тощо; – постійно поповнювати власний словниковий запас; – застосовувати комунікативні стратегії відповідно до мети й ситуації спілкування. <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – прагнення використовувати українську мову в різних життєвих

		<p>ситуаціях;</p> <ul style="list-style-type: none"> – готовність удосконалювати власне мовлення впродовж життя, розвивати мовну інтуїцію; – розуміння ролі читання для власного інтелектуального зростання
7	Ініціативність і підприємливість	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – аналізувати життєву ситуацію з певної позиції; – презентувати власні ідеї та ініціативи чітко, грамотно, використовуючи доцільні мовні засоби; – використовувати комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій, рішень і виявлення лідерських якостей. <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – готовність брати відповідальність за себе та інших; – розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри
8	Соціальна та громадянська компетентності	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – толерантно відстоювати власну позицію в дискусії; – розрізняти маніпулятивні технології і протистояти їм; – аргументовано й грамотно висловлювати власну думку щодо суспільно-політичних питань; – уникати дискримінації інших у процесі спілкування; – критично оцінювати тексти соціально-політичного змісту. <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – повага до різних поглядів, ідей, вірувань; – здатність співчувати, довіряти й викликати довіру; – поцінування людської гідності; – повага до закону та правових норм; – утвердження права кожного на власну думку
9	Обізнаність та самовираження у сфері культури	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – зіставляти специфіку розкриття певної теми (образу) в різних видах мистецтва; – ідентифікувати себе як представника певної культури; – визначати роль і місце української культури у світовому контексті; – читати літературні твори, використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва в життєвих ситуаціях; – створювати тексти, висловлюючи власні ідеї, спираючись на досвід і почуття та використовуючи відповідні зображувально-виражальні засоби. <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – поцінування набутоків інших культур, зацікавлення ними; – відкритість до міжкультурної комунікації; – потреба читання літературних творів для естетичної насолоди та рефлексії над прочитаним
10	Екологічна грамотність і здорове життя	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – ілюструвати екологічні проблеми прикладами з художніх творів; – усвідомлювати наслідки глобалізаційних процесів у світі; – дбайливо ставитися до природи як важливого чинника реалізації особистості; – розуміти переваги здорового способу життя; – адекватно реагувати на екологічні виклики сьогодення. <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – усвідомлення людини як частини природи, незворотності покарання

		за зло, заподіяне довкіллю; – аналіз літературних текстів (епізодів) екологічного спрямування, усні/письмові презентації в межах дослідницьких проєктів; – готовність зберігати природні ресурси для сьогодення та майбутнього
--	--	--

Компетентнісна спрямованість навчання досягається завдяки уведенню наскрізних змістових ліній.

Мета наскрізних ліній — «сфокусувати» увагу й зусилля вчителів-предметників, класних керівників, зрештою, усього педагогічного колективу на досягненні життєво важливої для учня й суспільства мети, увиразнити ключові компетентності.

Метою вивчення наскрізної лінії **«Екологічна безпека та сталий розвиток»** є формування в учнів соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості, у результаті яких вони дбайливо й відповідально ставитимуться до довкілля, усвідомлюючи важливість сталого розвитку для збереження довкілля й розвитку суспільства.

Метою вивчення наскрізної лінії **«Громадянська відповідальність»** є формування відповідального члена громади й суспільства, який розуміє принципи й механізми його функціонування, а також важливість національної ініціативи, ґрунтується у своїй діяльності на культурних традиціях і векторах розвитку держави.

Вивченням наскрізної лінії **«Здоров'я і безпека»** прагнемо сформувати учня духовно, емоційно, соціально й фізично повноцінним членом суспільства, який здатний дотримуватися здорового способу життя, допомагати у формуванні безпечного здорового життєвого середовища.

Вивчення наскрізної лінії **«Підприємливість і фінансова грамотність»** забезпечить краще розуміння молодим поколінням українців практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо), сприятиме розвитку лідерських ініціатив, здатності успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі.

Українська література як навчальний предмет має досить значний потенціал для реалізації наскрізних ліній:

«Екологічна безпека та сталий розвиток» (НЛ–1):

Уміння:

- наводити приклади з художніх творів, у яких порушено проблеми екологічної безпеки;
- формулювати зв'язне висловлювання про проблеми навколишнього середовища; дискутувати із цього приводу.

Ставлення:

- сприймання природи як цілісної системи;
- усвідомлення взаємозв'язку людини й природи;
- розуміння важливості екологічної безпеки;
- готовність долучитися до захисту навколишнього середовища.

«Громадянська відповідальність» (НЛ–2):

Уміння:

- наводити приклади з художніх творів, де герої виявляють активну громадянську позицію;
- висловлювати ставлення до порушених проблем;
- твердо, але толерантно відстоювати свої погляди в дискусії;
- працювати в парі, групі, виконувати доручену роль;
- ухвалювати спільне рішення.

Ставлення:

- відчуття себе членом спільноти;
- усвідомлення важливості активної громадянської позиції;
- готовність брати на себе відповідальність.

«Здоров'я і безпека» (НЛ–3):

Уміння:

- знаходити необхідну інформацію про здоров'я, критично оцінювати її;
- використовувати знання й уміння для забезпечення безпеки своєї та інших;
- наводити приклади з художніх творів, де порушені ці проблеми;
- діяти в ситуаціях, загрозливих для здоров'я.

Ставлення:

- усвідомлення власного здоров'я як цінності не лише особистої, а й суспільної;
- ведення здорового способу життя й пропаганда його;
- усвідомлення залежності й впливу власної поведінки на здоров'я й безпеку свою та оточення.

«Підприємливість і фінансова грамотність» (НЛ–4):

Уміння:

- наводити приклади з художніх творів, де порушені ці проблеми;
- використовувати знання й уміння з метою реалізації задуманих проєктів.

Ставлення:

- готовність виявляти ініціативу.

У навчальній програмі ці аспекти відображено в переліку очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів із зазначенням тієї чи іншої наскрізної лінії (НЛ–1, НЛ–2, НЛ–3, НЛ–4).

Вивчення української літератури відбувається із залученням широкого **мистецького контексту (МК)**, а також **міжпредметних зв'язків (МЗ)** — *українська мова, історія, зарубіжна література, іноземні мови, образотворче мистецтво, музика, природознавство, географія, естетика, етика тощо*.

Задля осучаснення змістового компонента програми та актуалізації компетентнісного підходу запропоновано рекомендаційні рубрики: **«Мистецький контекст» (МК)**, у якій подано зразки різних видів мистецтва, з якими вчитель на власний розсуд може ознайомити учнів; **«Сучасна українська дитяча й підліткова література» (СЛ)**, у якій запропоновано сучасні твори, які ідейно й тематично пов'язані із запропонованими для текстуального вивчення.

У рубриці **«Зміст навчального матеріалу»** запропоновано вступні тези до кожного розділу чи теми, коротку характеристику творчості письменника, анотації до творів, що враховують сучасні літературознавчі оцінки (у доступних для учнів межах); подано необхідні під час розгляду й аналізу художніх творів нові теоретичні поняття. Водночас ураховано навчально-методичні особливості шкільного літературознавства, виховну, естетичну мету вивчення художнього твору.

Однак ця рубрика не повинна сприйматися догматично. Права та обов'язки педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти врегульовано статтею 54 Закону України «Про освіту». Педагогічні працівники мають право на: академічну свободу, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну діяльність, вільний вибір форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі; розроблення та впровадження авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання.

Підрубрика **«Теорія літератури» (ТЛ)** ураховує лише початкові, доступні учням знання про художні засоби, жанри, літературознавчі поняття тощо, необхідні під час розгляду художнього твору як явища мистецтва слова. До того ж кожне з них зазначається лише один раз, надалі вони лише повторюються, закріплюються відповідно до вибору й фахової компетентності вчителя, підготовленості учнів.

Рубрика **«Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності»** містить перелік умінь, навичок, ціннісних ставлень, які передбачено сформувати в результаті вивчення теми, і коло необхідних для цього знань.

Програма кожного класу завершується узагальненим переліком очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності. Перераховані в ньому предметні уміння й навички взято зі списку кожної навчальної теми. Вони в сукупності складають основу предметної (літературної) компетентності. Загальнонавчальні уміння й навички (ключові компетентності) забезпечують становлення суб'єктності учня-читача, його автономності, яка є осердям компетентнісного навчання.

Демократична орієнтація програми спрямована на постійну творчу співпрацю, діалог учителя, учня з художнім твором, дає широкий простір для самостійного сприйняття й осмислення літератури як явища мистецтва.

6 клас

Усього — 52 год. На тиждень — 1,5 год. Література рідного краю — 2 год.
Позакласне читання — 2 год. Розвиток мовлення — 2 год (у межах годин на текстуальне вивчення). Виразне читання — 2 год (у межах годин на текстуальне вивчення)

Обов'язкова кількість видів контролю

	I семестр	II семестр
Контрольні роботи у формі:	2	3
контрольного класного твору	1	1
інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	1	2
Уроки розвитку мовлення	1 (усно)	1 (письмово)
Уроки позакласного читання	1	1
Уроки літератури рідного краю	1	1
Уроки виразного читання	1	1
Перевірка зошитів	4	5

Кількість годин (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає про рукописні книги часів Русі-України, про автора «Повісті минулих літ» Нестора Літописця, про сучасні формати книги; розуміє роль книжки в житті людини, складність і особливість процесу творчості, місце в ньому уяви й фантазії митця, роль читача в «житті» художнього твору; пояснює, де можна «зустрітися» з літературою (літературні журнали, радіопередачі, телебачення, театр, книгарні, бібліотеки, інтернет); аргументує індивідуальні читацькі інтереси.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: зіставляє специфіку розкриття теми в різних видах мистецтва; створює презентацію про історію книжки; усвідомлює роль читання впродовж життя для власного зростання; розуміє необхідність додаткової інформації; знаходить її в інтернеті та інших джерелах.</p>	<p>ВСТУП</p> <p>Книжка в житті людини. Творча майстерня автора від давнини до сьогодення. Зміни формату книги впродовж віків. Сучасний читач і його роль у новому «житті» твору.</p> <p>МЗ: культура часів Русі-України (історія України)</p>

	<p>НЛ-1 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення потреби шанобливого ставлення людей до книжки, освіти</i></p>	
5	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: знає про виникнення народної обрядової поезії, її різновиди; розповідає про головні календарні обряди українців; розрізняє і називає різновиди календарно-обрядових пісень; виразно й вдумливо читає їх, коментує зміст; виокремлює і пояснює роль художніх засобів.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: висловлює судження про роль колискової пісні в житті людини, про роль сім'ї та тепло рідного дому, про відповідальність кожного за збереження духовної спадщини для майбутніх поколінь; описує образ матері над колискою дитини (за творами літератури та живопису). Вивчає напам'ять: 2 пісні (на вибір учня).</p> <p>НЛ-1, 2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Прагнення відроджувати й вивчати оригінальну творчість народу. Повага до прадавніх вірувань наших предків, гордість за свій талановитий народ, любов до рідних</i></p>	<p>ЗАГАДКОВО ПРЕКРАСНА ТА СЛАВНА ДАВНИНА УКРАЇНИ Календарно-обрядові пісні Роль і місце пісні в житті українців. Головні календарні обряди. Народна обрядова пісня, її різновиди. <i>Пісні літнього циклу:</i> «У ржі на межі», «Ой біжить, біжить мала дівчина», «Проведу я русалочки до бору» (русальні); «Заплету віночок», «Ой вінку мій, вінку», «Купайло, Купайло!» (купальські); «Маяло житечко, маяло», «Там у полі криниченька» (жниварські) — на вибір. <i>Пісні зимового циклу:</i> «Ой хто, хто Миколая любить», «Засівна», «Нова радість стала», «Добрий вечір тобі, пане господарю!», «Щедрик, щедрик, щедрівочка» (на вибір). <i>Веснянки:</i> «Ой весна, весна — днем красна», «Ой кувала зозуленька», «А в кривого танцю» (на вибір). Народні колискові пісні «Ой ти, коте, коточок», «Ой ну, люлі, дитя, спать!» Провідні мотиви, лексичні особливості колискових. Календарно-обрядові пісні рідного краю.</p> <p>ТЛ: народна пісня, колискова, рефрен, анафора.</p> <p>МЗ: фольклорна спадщина інших слов'янських народів (зарубіжна література). МК: К. Стеценко, «Колядки»; М. Леонтович, «Щедрик»; М. Лисенко. Музичні обробки українських веснянок; колискові пісні у виконанні Росави (музичне мистецтво); А. Петрицький, «Різдвяний ранок»; С. Васильківський, «Весна в Україні» (образотворче мистецтво)</p>

3	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розуміє і пояснює специфіку пісні літературного походження; переказує історію створення національного гімну; розповідає про зв'язок народної легенди про дівчину-Україну з «Молитвою» О. Кониського; виразно й вдумливо читає пісні; визначає й коментує провідні мотиви, пояснює роль символів у них.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця висловлює судження про значення національного гімну в житті народу; розкриває особливості художнього втілення теми України у творах різних митців. Вивчає напам'ять: «Ще не вмерла України...» та 1 пісню (на вибір).</p> <p>НЛ–2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Осмислення почуття патріотизму, утвердження віри в щасливе майбутнє свого народу</i></p>	<p><i>Пісні літературного походження</i> «Ще не вмерла України...» П. ЧУБИНСЬКОГО і М. ВЕРБИЦЬКОГО — національний гімн нашої держави. Легенда про дівчину-Україну, яку Господь обдарував піснею, та її зв'язок із «Молитвою» О. КОНИСЬКОГО й М. ЛИСЕНКА — духовним гімном України. «Ой, у лузі червона калина похилилася» С. ЧАРНЕЦЬКОГО та Г. ТРУХА — пісня, що стала народною. Патріотичні мотиви пісень літературного походження.</p> <p>ТЛ: гімн.</p> <p>МК: Державний Гімн України (музичне мистецтво)</p>
1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розповідає коротко про письменника; виразно й вдумливо читає поему; визначає головну думку; розповідає про життя ханського сина в полоні руського князя й пояснює, чому він забув рідний край; характеризує образ юнака-половця; співвідносить давноминулі події, описані в поемі, із сучасністю.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: розуміє значення історичної пам'яті для кожної людини; пояснює важливість приналежності до свого народу; висловлює судження про її історичну основу, зв'язок із літописною легендою; коментує власне розуміння почуття патріотизму; усвідомлює роль слова в житті людини.</p> <p>НЛ–2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення важливості історичної</i></p>	<p>Микола ВОРОНИЙ. «Євшан-зілля» Коротко про письменника. Патріотичні почуття й толерантне ставлення до інших народів у поемі «Євшан-зілля». Роль слова, пісні, історії в житті будь-якої людини. Краса природи рідного краю.</p> <p>ТЛ: ліричний герой (<i>повторення</i>), ліро-епічний твір, поема</p>

	<i>пам'яті для кожної людини та приналежності до свого народу, національної свідомості, вірності Батьківщині</i>	
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розповідає про життя Т. Шевченка в Петербурзі; знає зміст твору, виразно й осмислено читає окремі фрагменти; розкриває історичну основу поеми «Іван Підкова»; висловлює судження про риси й поведінку козацького ватажка; пояснює особливості художніх засобів у зображенні штормового моря, бою.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: розуміє важливість знання історії рідного народу; висловлює власну думку щодо суспільно-політичних питань.</p> <p>НЛ–2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення, що героїзм і мужність — ознаки лицарських чеснот українських козаків — духовний спадок нащадкам</i></p>	<p>Тарас ШЕВЧЕНКО. «Думка» («Тече вода в синє море...»), «Іван Підкова» (без вступу) Відомості про перебування поета в Петербурзі. Патріотичні мотиви творів Т. Шевченка. Зображення історичного минулого. Героїзм і відвага козаків та їхнього ватажка. Специфіка ліричних і ліро-епічних творів.</p> <p>МЗ: козацька доба (історія України).</p> <p>МК: пізнавальна програма «Тарас Шевченко в Петербурзі» (архів Першого національного каналу); «Тече вода в синє море / Думка» на слова Тараса Шевченка у виконанні Олекси Керекеші, гурт «Фата Моргана» (музичне мистецтво)</p>
4	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: уміє визначити історичну основу твору; знаходить і коментує описи природи, портрети персонажів, їхні вчинки; аналізує роль художніх засобів.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює власні судження про героїство та вміння із честю вийти із найскладніших ситуацій козака-характерника Швайки та його юних помічників Грицика й Санька; зіставляє специфіку розкриття історичної теми в літературі та кінематографі; створює презентацію про головних героїв твору; дискутує про проблеми національної свідомості, патріотизму, зрадництва, усвідомленого вибору.</p> <p>НЛ–2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення лицарства, сміливості, фізичної, духовної сили наших предків, потреби виховання й утвердження цих якостей у наш час</i></p>	<p>Володимир РУТКІВСЬКИЙ. «Джури козака Швайки» («На Козацьких островах») Твір про волелюбних, сміливих героїв, які вміють вистояти в складних ситуаціях. Незвичайні здібності козаків-характерників. Сміливість і відвага козацьких джур Грицика та Санька. Засудження підступності, жорстокості, підлості зрадників. Тема боротьби українських козаків проти татарської орди.</p> <p>МЗ: козацька доба (історія України).</p> <p>МК: фільм про козаків-характерників (із серії «Козацька звитяга»)</p>

2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розповідає про дитинство Лесі Українки, її мужність, талановитість; усвідомлює і вміє пояснити мотив глибокого родинного зв'язку дитини з батьками; характеризує образ ліричної героїні; висловлює власні роздуми про неї.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює своє ставлення до проблеми дбайливого ставлення до природи як важливого чинника реалізації особистості; зіставляє специфіку розкриття теми в літературі, музиці, кіномистецтві; створює ілюстрації до творів, відеопоезії. Вивчає напам'ять: вірш «Як дитиною, бувало...».</p> <p>НЛ–1 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення потреби плекати почуття любові до батьків, родини; формування стоїчних рис характеру (мужності, цілеспрямованості, наполегливості); прагнення до самоосвіти</i></p>	<p>Я І СВІТ</p> <p>Леся УКРАЇНКА (Лариса Петрівна Косач). «Мрії», «Як дитиною, бувало...», «Тиша морська» Дитинство поетеси, роль родини в її вихованні. Неповторний світ дитинства в поезіях. Образ мужньої, сильної духом дівчинки, її життєрадісний погляд на світ, вільнолюбство, упевненість, розвинена уява. Значення мистецтва в житті людини. Гармонія людини й природи.</p> <p>МК: фільм про Лесю Українку із циклу «Обличчя української історії» (кіномистецтво).</p> <p>СЛ: поезії Мар'яни Савки, Маріанни Кіяновської, Любові Якимчук</p>
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розповідає цікаві епізоди із життя письменника; знає зміст оповідання; виразно й вдумливо читає епізоди, що найбільше вражають; аналізує епічний твір; називає риси характеру Федька, що вирізняють його з-поміж друзів-однолітків, коментує їх; аналізує роль художніх засобів у творі; знаходить портрет, пейзаж, діалоги; формулює головну думку оповідання.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює своє ставлення до літературних героїв; визначає причиново-наслідкові зв'язки між фактами та явищами; пропонує алгоритм дій. НЛ–1, 2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення найважливіших цінностей моралі й етики, що роблять людину духовно багатою і щедрою на добро</i></p>	<p>Володимир ВИННИЧЕНКО. «Федько-халамидник» Дитинство письменника. Художня розповідь про Федька, його життя, взаємини з однолітками. Добро і зло, благородство та підлість у творі. Щедрий на добро внутрішній світ героя. Федько як особистість.</p> <p>ТЛ: головний герой, другорядні герої</p>

1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: виразно й усвідомлено читає вірші; висловлює судження про почуття ліричного героя, співвідносить ці емоції із пережитими особисто.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює своє ставлення до проблеми збереження родинних цінностей; зіставляє специфіку розкриття теми в літературі, музиці, кіномистецтві; створює ілюстрації до творів, відеопоезії; проводить аналогії з власним життям.</p> <p>НЛ–3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Осмислення ролі батьківського дому в житті людини, відповідальності за власну родину</i></p>	<p>Станіслав ЧЕРНІЛЕВСЬКИЙ. «Теплота родинного інтиму», «Забула внучка в баби черевики...» Настрої та почуття, висвітлені в поезіях (<i>любов, доброта, висока духовність</i>). Образ рідної людини й важливість родинних цінностей</p>
1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розуміє, що світ дитинства — вічне джерело сили, натхнення, мрій, фантазій; виразно й усвідомлено читає поезії, коментує їх; пояснює художні засоби.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження про щастя та шляхи до нього, про цінності, які потрібно берегти в сучасному світі; пояснює вплив слова на психічне здоров'я людини.</p> <p>НЛ–2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення ролі дружби в житті людини, уміння бачити красу навколо, цінувати доброту</i></p>	<p>Ірина ЖИЛЕНКО. «Жар-птиця», «Підкова», «Гном у буфеті» Поетичні роздуми про доброту, красу, про людське щастя і шляхи до нього, про те, що може врятувати сучасний світ</p>
1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень/учениця: розуміє метафоричність поезій; виразно й вдумливо читає вірші; коментує образне бачення світу, явищ природи в них; пояснює поєднання у творі уявного, фантастичного й реального; висловлює власне бачення образів стежечки, блискавки, веселки тощо.</p>	<p>Ігор КАЛИНЕЦЬ. «Стежечка», «Блискавка», «Веселка», «Криничка», «Дим» (зі збірки <i>«Дивосвіт»</i>; на вибір) Талановитий український поет, автор віршів для дітей. Своєрідність форми його поезій. Персоніфіковані образи природних явищ — дивовижне й незвичайне в повсякденному житті. Гармонія людини й природи.</p>

	<p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: порівнює твори музичного й образотворчого мистецтва, суголосні поезіям; зіставляє специфіку розкриття теми в різних видах мистецтва. Вивчає напам'ять: 1 вірш (на вибір).</p> <p>НЛ–1 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення потреби естетичного сприйняття художнього твору</i></p>	<p>МК: твори музичного, образотворчого, декоративно-ужиткового мистецтва, суголосні поезіям І. Калинця</p>
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: виразно й вдумливо читає казки-притчі, коментує їх; знаходить і пояснює фантастичні елементи в них; висловлює судження про важливість проблем, порушених у творах, та їхню актуальність; знаходить аналогії в повсякденному житті.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: розуміє силу слова; аналізує життєві ситуації з позиції гуманізму, толерантного ставлення до людей; дискутує щодо проблем таланту, неординарності, «білих ворон», спілкування; висловлює власне розуміння ілюстрацій письменниці; створює есе-рефлексію.</p> <p>НЛ–1, 2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення морально-етичних цінностей, що допомагають бачити й розуміти красу світу, гармонійно та щасливо жити в ньому</i></p>	<p>Емма АНДІЄВСЬКА. «Казка про яян», «Говорюща риба» Сучасна українська письменниця й художниця. Її казки-притчі. Добро, любов до світу. Порушення проблем моралі, дружби, сили слова. Прихований повчальний зміст творів. Принципи толерантного ставлення до інших, вірності мріям, прагнення гармонії зі світом.</p> <p>ТЛ: притча</p>
4	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає основне про письменника; розуміє поняття романтичного й пригодницького; визначає жанр твору; самостійно ознайомлюється з його змістом; аналізує поведінку героїв, їхні вчинки, моральний вибір у різних життєвих ситуаціях; характеризує улюбленого героя, аргументує свій вибір, розкриває риси його вдачі; виокремлює, виразно читає і коментує найцікавіші епізоди тексту.</p>	<p>ПРИГОДИ Й РОМАНТИКА</p> <p>Всеволод НЕСТАЙКО. «Тореадори з Васюківки» (скорочено) В. Нестайко — визнаний у світі український дитячий письменник. Пригодницький захопливий сюжет, мрія і дійсність, смішне, комічне, романтичне в його пригодницькій повісті для дітей. Образи Яви Реня й Павлуші Завгороднього. Проблеми у творі.</p>

	<p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження про зв'язок прочитаного з власними життєвими спостереженнями; усвідомлює себе активним членом соціуму; зіставляє специфіку розкриття теми в літературі й кіномистецтві; обговорює в групах проблеми дружби та першого кохання; створює правила поведінки в екстремальних ситуаціях; укладає таблицю «Плюси й мінуси «проектів» Яви та Павлуші».</p> <p>НЛ–3, 4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення важливості активної життєвої позиції, позитивних рис характеру, сили справжньої дружби та взаємодтримки</i></p>	<p>ТЛ: повість, пригодницький твір.</p> <p>МЗ: пригоди й романтика у творах Д. Дефо, Ж. Верна, Марка Твена (зарубіжна література).</p> <p>МК: кінофільм «Тореадори з Васюківки», 1965, режисер С. Зелікін (кіномистецтво)</p>
3	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає загальні відомості про життя і творчість письменника; переказує зміст уривка твору; визначає елементи сюжету в ньому; характеризує образи головних персонажів, їхню поведінку в складній ситуації.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження про місце уяви, фантазії, романтичності в житті сучасної людини, необхідності навчатися упродовж життя, набувати досвіду; про важливість збереження довкілля для сьогодення й майбутнього; знаходить у тексті реальні (звичайні) та пригодницькі події.</p> <p>НЛ–3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення значення романтичності, життєлюбства в житті людини</i></p>	<p>Ярослав СТЕЛЬМАХ. «Митькозавр із Юрківки, або Химера лісового озера» Коротко про письменника. Таємничі, веселі й незвичайні події в повісті, відтворені образним словом. Допитливість, винахідливість, кмітливість хлопчиків — головних героїв</p>
3	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає цікавий факт про письменницю; переказує зміст твору, висловлює враження про нього; характеризує образ головного героя Кліма.</p>	<p>Леся ВОРОНИНА. «Таємне Товариство боягузів, або Засіб від переляку № 9» Леся Воронина — сучасна письменниця, авторка багатьох книг для дітей. Фантастична, романтична повість про виховання гідності</p>

	<p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження про те, як виховувати в собі сміливість, хоробрість, кмітливість, відповідальність, як спрогнозувати можливі наслідки діяльності; зіставляє специфіку розкриття фантастичної теми в літературі й кіномистецтві; знаходить інформацію про українських письменників-фантастів; дискутує про проблеми сміливості й боягузтва.</p> <p>НЛ–1, 2, 4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Потреба формування позитивного світогляду, доброзичливого ставлення до світу та людей. Усвідомлення ролі навчання, прагнення відкривати світ і себе в ньому, самовдосконалення, самореалізації в житті кожної людини</i></p>	<p>й мужності. Клим Джура — рятівник світу. Його друзі й вороги. Еволюція Кліма від боягуза до супергероя. Роль сім'ї у формуванні життєвих переконань людини. Взаємини між різними поколіннями в родині.</p> <p>ТЛ: сюжет, його елементи.</p> <p>МК: науково-популярні фільми про інопланетні цивілізації та паралельні світи</p>
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розуміє роль гумору в житті українців; знає жанри гумористичних творів, називає їх; розповідає про особливості побудови байки; виразно й вдумливо читає твори Л. Глібова; пояснює головну думку кожної байки й алегоричні образи.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: зіставляє описане в байках із реальним життям, використовуючи виражальні засоби української мови; створює ілюстрації до твору; обговорює в групах проблеми несправедливості, жорстокості, ледарства в байках Л. Глібова й у сучасному житті.</p> <p>НЛ–2, 3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення важливості самокритичного погляду для успішної життєдіяльності людини, життєстверджувальних, оптимістичних настроїв, уміння тактовно реагувати на іронію, гумор</i></p>	<p>ГУМОРИСТИЧНІ ТВОРИ</p> <p>Гумористичне й сатиричне зображення. Жанрова різноманітність гумористичних творів (анекдоти, байки, усмішки, гуморески, співомовки тощо). Роль гумору в житті українців.</p> <p>Леонід ГЛІБОВ. «Щука», «Муха і Бджола», «Жаба і Віл» Визначний український байкар, поет. Викривальна й повчальна спрямованість байок письменника. Побудова байки.</p> <p>ТЛ: гумор (повторення), сатира, байка (повторення), алегорія, мораль.</p> <p>МЗ: байки Езопа, І. Крилова (зарубіжна література)</p>
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розуміє вияв народної мудрості в гуморесках, викривальний пафос</p>	<p>Степан РУДАНСЬКИЙ. «Добре торгувалось», «Запорожці у короля» Співомовки С. Руданського —</p>

	<p>співомовок; виразно й усвідомлено читає твори; коментує іронічне ставлення автора до негативних рис характеру; виокремлює головну думку кожного твору; характеризує героїв і порівнює їх.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: пояснює зв'язок історичних фактів із гумористичним відображенням їх у співомовках; обґрунтовує власні спостереження за смішними ситуаціями в житті; розуміє роль ініціативності, підприємливості в суспільстві та специфіку лексики твору; застосовує комунікативні стратегії відповідно до мети й ситуації спілкування; створює ілюстрації до твору; віднаходить інформацію про зустріч запорожців із королем.</p> <p>НЛ–2, 3 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення, що почуття гумору — ознака духовного здоров'я людини</i></p>	<p>унікальне явище у світовому письменстві. Висміювання моральних вад, негативних рис характеру, авторська симпатія до простої людини, до її розуму, кмітливості, почуття гумору, уміння посміятися з власної безпорадності й відстояти свою гідність.</p> <p>ТЛ: гумореска, співомовка.</p> <p>МЗ: козацька доба (історія України)</p>
2	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: виразно й вдумливо читає твори, коментує їх; пояснює основні ідеї; аналізує художні особливості гуморесок.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: проводить аналогії з власними спостереженнями; усвідомлює роль мови в житті людини; створює ілюстрації до твору, виразно читає гуморески; дискутує про проблеми мови й народу. Вивчає напам'ять: 1 гумореску (на вибір).</p> <p>НЛ–2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення важливості оптимістичної настанови в житті, уміння іронічно, критично, із почуттям гумору сприймати дійсність і себе</i></p>	<p>Павло ГЛАЗОВИЙ. «Еволюція», «Найважча роль», «Заморські гості», «Похвала», «Кухлик» (2–3 твори на вибір) Іронічно-пародійна, викривальна спрямованість гумористичних і сатиричних творів</p>
2 (упродовж року)	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: знає про письменників-земляків, їхні твори; розуміє зміст цих творів; виразно читає і коментує їх.</p>	<p>ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ Ознайомлення з творами письменників-земляків.</p>

	<p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: усвідомлює роль читання для власного зростання впродовж життя.</p> <p>НЛ–2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Шанобливе ставлення до митців свого краю як до особливо обдарованих людей, співців рідної землі</i></p>	
1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: називає імена митців, твори яких вивчали впродовж року; розповідає про ті, які найбільше сподобалися; пояснює та аргументує свою думку.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: аналізує життєві ситуації, людські вчинки на матеріалі вивчених творів; узагальнює інформацію; визначає необхідність додаткової інформації, шукає її в інтернеті та інших джерелах.</p> <p>НЛ–1, 2, 3, 4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення потреби висловлювати власну думку, захищати власну позицію</i></p>	<p>УРОК-ПІДСУМОК</p> <p>Бесіда про твори, які вивчалися впродовж року й викликали найбільше зацікавлення</p>

7 клас

Усього — 52 год. На тиждень — 1,5 год. Література рідного краю — 2 год.
Позакласне читання — 2 год. Розвиток мовлення — 2 год (у межах годин на текстуальне вивчення). Виразне читання — 2 год (у межах годин на текстуальне вивчення)

Обов'язкова кількість видів контролю

	I семестр	II семестр
Контрольні роботи у формі:	2	3
контрольного класного твору	1	1
інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	1	2
Уроки розвитку мовлення	1 (усно)	1 (письмово)
Уроки позакласного читання	1	1
Уроки літератури рідного краю	1	1
Уроки виразного читання	1	1
Перевірка зошитів	4	5

Кількість годин (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розуміє функції літератури як мистецтва слова й називає їх.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження про функції мистецтва, його місце в житті людини.</p> <p>НЛ-3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення потреби в читанні художніх творів та ознайомленні з іншими видами мистецтва</i></p>	<p style="text-align: center;">ВСТУП</p> <p>Художній твір як явище мистецтва, новий ірреальний світ, створений письменником. Його особливість і значення. Функції мистецтва.</p> <p>МК: образотворче мистецтво, музичне мистецтво, кіномистецтво</p>
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розуміє зміст козацьких і чумацьких пісень; добирає висловлювання відомих людей про українські пісні, коментує їх; вдумливо читає суспільно-побутові пісні, коломийки, аналізує їхній зміст, образи, настрої, з'ясовуючи роль художніх засобів, специфічні ознаки народної пісні та коломийки.</p> <p>Вивчає напам'ять: 1 пісню (на вибір).</p>	<p style="text-align: center;">ІЗ ПІСЕННИХ СКАРБІВ Суспільно-побутові пісні «Ой на горі та жінці жнуть», «Ой у степу криниченька». Висловлювання відомих людей про українські народні пісні. Їхнє ідейно-художнє багатство. Жанрово-тематичне розмаїття пісень (суспільно-побутові пісні: <i>козацькі, чумацькі, кріпацькі, солдатські, бурлацькі, заробітчанські тощо</i>). Трагізм і героїзм у козацьких і чумацьких піснях.</p>

	<p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження про роль народної пісні в житті людини, про відповідальність кожного за збереження духовної спадщини для майбутніх поколінь; розуміє важливість відродження народної творчості для сьогодення; зіставляє специфіку розкриття теми в різних видах мистецтва.</p> <p>НЛ–2, 3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Осмислення значення пісенної спадщини українців, усвідомлення важливості відродження й вивчення оригінальної творчості в наш час</i></p>	<p><i>Коломийки</i> «Дозвілля молоді», «Жартівливі коломийки» — «перли розсипаного намиста». Особливість жанру та його життєвість. Побудова, ритм коломийок. Гумор і любов до життя.</p> <p>ТЛ: суспільно-побутові пісні, коломийки.</p> <p>МЗ: козацька доба (історія України)</p>
4	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розповідає коротко про І. Франка; знає історичну основу повісті; переказує і коментує зміст; визначає тему повісті; характеризує образи Захара Беркута, Максима, Мирослави, Тугара Вовка; підтверджує власну думку цитатами з тексту; визначає улюбленого героя; аналізує роль художніх засобів, особливості мови; пояснює роль діалектизмів.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження про проблему вибору людини у вирішальній ситуації; розуміє значення історичної пам'яті для кожної людини, приналежності до свого народу, національної свідомості, вірності Батьківщині.</p> <p>НЛ–1, 2, 4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення потреби виховання патріотизму, поваги до батьків, вірності в дружбі й коханні як загальнолюдських морально-етичних цінностей</i></p>	<p>ПРО МИНУЛІ ЧАСИ</p> <p>Іван ФРАНКО. «Захар Беркут» Короткі відомості про митця і його багатогранну творчість. Змалювання героїчної боротьби русичів-українців проти монголо-татарських нападників. Образ тухольської громади: роль і місце кожного в суспільному житті. Лідерські якості головного героя твору. Патріотична ідея у творі.</p> <p>ТЛ: історична повість.</p> <p>МЗ: козацька доба (історія України).</p> <p>МК: фільм «Захар Беркут», 1971, режисер Леонід Осика (кіномистецтво); Б. Лятошинський, «Золотий обруч» (музичне мистецтво).</p> <p>СЛ: Мія Марченко, «Місто тіней»</p>
3	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає про творче життя поета; розуміє значення його творчості для українського</p>	<p>Тарас ШЕВЧЕНКО. «Мені тринадцятий минало...», «Тополя», «Як умру, то поховайте...» (Заповіт) Життєпис поета (викуп із неволі,</p>

	<p>народу; виразно й осмислено читає твори; аналізує роздуми поета про сирітське дитинство; пояснює роль контрасту й інших художніх засобів у творі «Мені тринадцятий минало...»; визначає ознаки балади («Тополя»), фольклорну основу твору, народно-пісенні засоби; аналізує твір «Заповіт».</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: дискутує щодо порушених у творах проблем; критично оцінює тексти; зіставляє специфіку розкриття теми в різних видах мистецтва. Вивчає напам'ять: «Як умру, то поховайте...».</p> <p>НЛ–2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення важливості для формування особистості почуття вірності (ідеї, батьківщині, любові, принципам)</i></p>	<p>навчання в Петербурзькій академії мистецтв, збірка «Кобзар»).</p> <p>Мотив усеперемагаючого життєлюбства, доброти, любові. Зміна емоційного стану незахищеної дитячої душі у великому й складному світі («Мені тринадцятий минало...»).</p> <p>Ідея незнищенності справжнього кохання, краси, вірності («Тополя»). «Як умру, то поховайте...» — твір, що єднає минуле, теперішнє й майбутнє. Історія його написання. Ідея єднання з рідною землею. Мрія про щасливе майбутнє свого народу, віра в нього.</p> <p>ТЛ: балада, метаморфози, ідея.</p> <p>МК: пісня «Заповіт» («Як умру, то поховайте»), 2016, у виконанні миколаївських музикантів (вокал — Микола Осадчий); Г. Гладкий. «Заповіт» (музичне мистецтво); І. Їжакевич, «Тарас-пастух»; роботи О. Шупляка (образотворче мистецтво).</p> <p>СЛ: Оксана Луцевська, «Задзеркалля»</p>
3	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: аналізує повість; визначає її жанрові ознаки; характеризує образи козаків-запорожців; з'ясовує фольклорні мотиви, засоби; висловлює власні судження про героїстство й лицарську відвагу головного героя.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: складає план до характеристики Павлуся; зіставляє специфіку розкриття теми в літературі й образотворчому мистецтві.</p> <p>НЛ–2, 3 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення потреби виховання лицарських чеснот, почуття патріотизму, відданості, віри в перемогу добра, краси, справедливості</i></p>	<p>Андрій ЧАЙКОВСЬКИЙ. «За сестрою» Коротко про митця. Відтворення історичних подій із позицій гуманізму. Напружений динамічний сюжет героїко-романтичної повісті. Образ Павлуся як утілення благородства й лицарства, сміливості та винахідливості. Родинні цінності й патріотизм у творі. Використання фольклорних мотивів, засобів, зокрема прийому гіперболізації. Благородство, відповідальність, мужність, вірність, життєлюбство запорозьких козаків.</p> <p>ТЛ: героїко-романтична повість, композиція.</p> <p>МЗ: козацька доба (історія України).</p> <p>МК: А. Манастирський, «У погоні за татарином» (образотворче мистецтво)</p>

3	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає про звичаї та традиції українського народу; переказує зміст розділів повісті; характеризує образ Михайлика, його сприйняття життя, образи діда, батьків, подружки Люби; визначає головну думку твору; з'ясовує роль художніх засобів та елементів фольклору; пояснює своє розуміння образу гусей-лебедів.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: усвідомлює необхідність гармонійного розвитку особистості для самореалізації; дискутує щодо проблем самореалізації творчої особистості, поваги до представників старшого покоління.</p> <p>НЛ–1, 2, 3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> Шанобливе ставлення до старших, любов до батьків, природи й світу — важливі моральні цінності людини. Потреба розвивати фантазію, уяву</p>	<p>Михайло СТЕЛЬМАХ. «Гуси-лебеді летять» (фрагменти твору, розділи 1–9 на вибір учителя) Коротко про митця. Його поетичне сприйняття світу. Автобіографічна повість про дитинство. Єдність світу природи й світу дитячої душі (у вчинках, поведінці, роздумах, переживаннях). Звичаї, традиції українців. Образи гусей-лебедів, чутливого до краси Михайлика.</p> <p>ТЛ: автобіографічний твір.</p> <p>МК: фільм «Гуси-лебеді летять», 1974, режисер О. Муратов (кіномистецтво)</p>
4	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає про події часів воєнного лихоліття в Україні (Друга світова війна); переказує зміст повісті; проводить паралелі між життям автора й сюжетом твору; аналізує епічний твір, пояснює його художні особливості; характеризує образ Климка.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: визначає причинно-наслідкові зв'язки між фактами і явищами; висловлює судження про значення доброти й чуйності в людському житті та важливість поціновування людської гідності; порівнює події минулого й сьогодення.</p> <p>НЛ–1, 2, 3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> Потреба у вихованні важливих гуманних якостей людини — чуйності, доброти, турботи про ближнього, здатності співпереживати</p>	<p>Григор ТЮТЮННИК. «Климко» Коротко про дитинство письменника. Автобіографічна основа твору. Доля дитини в часи воєнного лихоліття. Ідея самопожертви. Морально-етичні уроки доброти, чуйності, турботи про рідних. Художні особливості твору (мова персонажів, художня деталь).</p> <p>ТЛ: художня деталь.</p> <p>МЗ: Друга світова війна (історія України, всесвітня історія).</p> <p>МК: фільм «Климко», 1983, режисер М. Вінграновський (кіномистецтво).</p> <p>СЛ: В. Рутківський, «Потерчата»</p>

2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: переказує і коментує сюжет твору; пояснює особливості змалювання образу головного героя, його поведінки; розуміє значення художніх образів.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює власні міркування про сенс людського буття, щастя людини; дискутує про морально-етичні проблеми, порушені у творі.</p> <p>НЛ–2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> Осмислення цінності життя людини, його наповненості й сенсу</p>	<p>«ТИ ЗНАЄШ, ЩО ТИ — ЛЮДИНА...»</p> <p>Олекса СТОРОЖЕНКО. «Скарб» Короткі відомості про автора, його гумористичні твори. Морально-етичні проблеми в оповіданні. Гумористичне, викривальне зображення головного героя. Скарб — узагальнений образ щастя. Повчальний характер оповідання.</p> <p>СЛ: І. Роздобудько, «Арсен»</p>
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: виразно й вдумливо читає твір, переказує та коментує його зміст, визначає ідею; знаходить та коментує реальне й уявне у творі; висловлює судження про трагічну й комічну ситуації, їхню роль у втіленні ідеї, притчевої моралі; придумує власне закінчення.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: аналізує ситуацію з погляду гуманізму, толерантного ставлення до людей, усвідомлює важливість власної ініціативи брати на себе відповідальність; дискутує про морально-етичні проблеми, порушені у творі.</p> <p>НЛ–1, 2, 3, 4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> Усвідомлення значення загальнолюдських цінностей</p>	<p>Богдан ЛЕПКИЙ. «Мишка (Казка для дітей, для малих і великих)» Коротко про письменника. Актуальні морально-етичні проблеми в ньому. Збереження загальнолюдських цінностей — необхідна умова життя в суспільстві. Трагічна й комічна ситуації, їхня роль у розкритті головної думки, моралі.</p> <p>МЗ: Перша світова війна на теренах України (історія України)</p>
3	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: виразно, вдумливо читає і коментує поезії; пояснює умовність ситуацій, зображених у них; характеризує образи в поезіях, пояснює їхній метафоричний підтекст; розуміє різницю між матеріальним і духовним; визначає і пояснює головну думку.</p>	<p>Ліна КОСТЕНКО. «Дощ полив...», «Кольорові миші», «Чайка на крижині», «Крила» Коротко про письменницю. Уявне, фантастичне й реальне в її поезіях. Ідея зіткнення неповторності й буденності в «Кольорових мишах». Умовна, вигадана ситуація. Образ особливої дівчинки Анни. Ідея глибокого</p>

	<p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження про духовність людини та її значення в сучасному житті; усвідомлює потребу в розвитку творчої уяви, фантазії, необхідності зберегти в собі ці якості; зіставляє специфіку розкриття теми в літературі та інших видах мистецтва. Вивчає напам'ять: 1 вірш (на вибір).</p> <p>НЛ–1, 2, 3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення високих моральних якостей, духовного багатства людини</i></p>	<p>духовного наповнення людини — її «крилатості», що виявляється індивідуально. Духовне багатство — найбільший скарб у житті.</p> <p>МК: В. Ковальчук, «Дитячі сни» (образотворче мистецтво); Ю. Голумбовська, «Крила» (музичне мистецтво).</p>
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: пояснює поняття «ліричний герой»; виразно й вдумливо читає та коментує поезії; аналізує художні засоби; пояснює символічний зміст образів; висловлює судження про сенс людського буття, патріотизм, почуття власної гідності, самодостатності.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: усвідомлює необхідність виявляти активну життєву позицію в житті та прагнути максимальної самореалізації; під час читання творів використовує досвід взаємодії із творами мистецтва в життєвих ситуаціях. Вивчає напам'ять: 1 вірш (на вибір).</p> <p>НЛ–2, 3, 4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення важливості любові до матері, Батьківщини, виховання почуття власної гідності. Осмислення необхідності активної життєвої позиції та максимальної самореалізації</i></p>	<p>Василь СИМОНЕНКО. «Лебеді материнства», «Ти знаєш, що ти — людина...», «Гей, нові Колумби й Магеллани...» Коротко про митця. Громадянські, патріотичні мотиви його лірики. Загальнолюдські цінності та ідеї.</p> <p>МЗ: Р. Кіплінг, «Якщо...» (зарубіжна література).</p> <p>МК: «Ти на землі — людина» у виконанні «Піккардійської терції»; «Лебеді материнства» (музика і виконання «Bandurband»; дебютна відеоробота Ірини Стиць на муз. А. Пашкевича) (музичне мистецтво)</p>
3	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: переказує і коментує сюжет повісті, пояснює особливості композиції; знаходить у ній казкове й реальне; характеризує образи дітей та дорослих, аналізує їхні вчинки; розкриває символічне значення образів старовинної шафи та чарівних коралів.</p>	<p>Марина ПАВЛЕНКО. «Русалонька із 7-В, або Прокляття роду Кулаківських» Коротко про письменницю. Казкове й реалістичне в повісті-казці, час теперішній і минулий у ній. Роздуми про сенс людського життя, моральний вибір кожного. Добро і зло в повісті, у сучасному світі та в людині</p>

	<p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює роздуми про сенс людського життя, моральний вибір кожного.</p> <p>НЛ–1, 2, 3, 4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Спонукання до творення й примноження добра, краси. Усвідомлення відповідальності за свою справу й учинки</i></p>	
1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розуміє значення понять «толерантність», «гуманізм»; уважно читає новелу; пояснює головну думку; коментує власне розуміння закінчення твору; висловлює судження про роль гуманізму, толерантності в розвитку людства й духовності кожної людини.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: усвідомлює важливість міжкультурного діалогу; висловлює судження про порушені у творі проблеми.</p> <p>НЛ–1, 2, 3, 4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення ролі й значення гуманізму, толерантності в розвитку людства й духовності кожної людини</i></p>	<p>Любов ПОНОМАРЕНКО. «Гер переможений» Загальнолюдська ідея гуманізму й толерантності. Особливості художніх засобів новели (роль деталей, поєднання різних часових площин тощо).</p> <p>ТЛ: новела</p>
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: виразно й вдумливо читає поезії, аналізує їх, визначає їхні провідні мотиви та ідеї; пояснює поняття «ліричний герой».</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює власні роздуми (дискутує) про сенс людського життя, патріотизм, віру в краще, формування себе як особистості. НЛ–1, 2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення духовної краси особистості, наділеної розумом, талантом, вірної гуманістичним переконанням. Плекання прагнення стати особистістю. Усвідомлення активної життєвої позиції як вияву європейськості</i></p>	<p>МИ — УКРАЇНЦІ</p> <p>Олег Ольжич. «Захочеш — і будеш» (із циклу «Незнаному воякові»). Олена Теліга. «Сучасникам» Українські національні герої, лицарі духу. Романтичний максималізм, сила духу, життєрадісність, шляхетність, патріотизм, змальовані образним словом. Ідея оптимізму й життєлюбства у творах. Моральний заповіт нащадкам</p>

3	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: ознайомлюється з історичною довідкою про Івана Фірцака; переказує зміст повісті; визначає головні проблеми; характеризує образи героїв.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження про необхідність серйозного ставлення до свого здоров'я, до спорту, про чесність у спортивних змаганнях; створює свою історію з головним героєм — Іваном Силою; зіставляє специфіку розкриття теми в літературі й кіномистецтві.</p> <p>НЛ–1, 3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Утвердження оптимістичних настроїв, бажання розвивати своє тіло, здобувати спортивні перемоги, досягати вершин у житті</i></p>	<p>Олександр ГАВРОШ. «Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу» Коротко про письменника. Повість про пригоди українського силача, який став чемпіоном Європи з кількох видів спорту, об'їздив пів світу, здобув безліч перемог. Іван Сила (Іван Фірцак) — утілення непереможного духу українського народу, його доброти й щирості. Морально-етична проблематика твору: добро і зло, справжня дружба й любов, чесність і підступність.</p> <p>МК: кінофільм «Іван Сила», 2013, режисер В. Андрієнко (кіномистецтво)</p>
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає основні відомості про поета та його пісні; виразно й вдумливо читає поезії; визначає і коментує основні мотиви, роль художніх засобів, символічність образів.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює власні роздуми; визначає виражальні засоби поетичного й музичного творів; розуміє значення пісенної спадщини українських поетів, усвідомлює важливість відродження й вивчення оригінальної творчості в наш час. Вивчає напам'ять: 1 вірш (на вибір).</p> <p>НЛ–2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення важливості морально-етичних цінностей, розвитку естетичного смаку</i></p>	<p>Андрій МАЛИШКО. «Пісня про рушник», «Чому, сказати, й сам не знаю...», «Вчителька» Відомий український поет і його пісні, що стали народними. Патріотичні почуття, найвищі духовні цінності в них. Художні засоби донесення до читача ідей патріотизму, гуманізму, історичної пам'яті. Ліризм поезій А. Малишка.</p> <p>МК: композиторська творчість П. Майбороди, Г. Майбороди, О. Білаша, П. Козицького, Л. Ревуцького, М. Вериківського, А. Штогаренка (музичне мистецтво)</p>
2 (упродовж року)	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає імена письменників, які народилися в рідному краї; читає їхні твори; висловлює міркування про них;</p>	<p>ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ Ознайомлення із творами письменників-земляків</p>

	<p>виразно читає; визначає роль художніх засобів.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: успішно розуміє роль читання для власного зростання впродовж життя.</p> <p>НЛ–2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> Виховання шанобливого ставлення до талановитих земляків</p>	
1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: називає імена митців та їхні твори, які вивчалися; виокремлює серед них ті, які найбільше запам'яталися; висловлює міркування про них.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: аналізує життєві ситуації, людські вчинки на матеріалі вивчених творів; критично оцінює набутий досвід після прочитання художніх творів.</p> <p>НЛ–1, 2, 3, 4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> Усвідомлення потреби мати й захищати власну думку, власну позицію в процесі пізнання</p>	<p>УРОК-ПІДСУМОК</p> <p>Бесіда про твори, які вивчалися упродовж року й викликали найбільшу зацікавленість</p>

8 клас

Усього — 52 год. На тиждень — 1,5 год. Література рідного краю — 2 год.
Позакласне читання — 2 год. Розвиток мовлення — 2 год (у межах годин на текстуальне вивчення). Виразне читання — 2 год (у межах годин на текстуальне вивчення)

Обов'язкова кількість видів контролю

	I семестр	II семестр
Контрольні роботи у формі:	2	3
контрольного класного твору	1	1
інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	1	2
Уроки розвитку мовлення	1 (усно)	1 (письмово)
Уроки позакласного читання	1	1
Уроки літератури рідного краю	1	1
Уроки виразного читання	1	1
Перевірка зошитів	4	5

Кількість годин (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розуміє багатозначність художнього образу; називає і вміє відрізняти різні типи образів; за допомогою слова створює елементарні образи.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження, оперуючи різними виражальними засобами мови; використовує досвід взаємодії літературних творів із творами інших видів мистецтва.</p> <p>НЛ–2, 3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення ролі краси й сили художнього слова в житті людини</i></p>	<p style="text-align: center;">ВСТУП</p> <p>Художня література як одна з форм духовної діяльності людини. Функції художньої літератури. Багатозначність художнього образу. Різновиди образів (образ-персонаж, образ-символ, словесні, зорові, слухові тощо). Аналіз художнього твору.</p> <p>ТЛ: художній образ, художній твір (<i>поглиблено</i>).</p> <p>МЗ: образотворче мистецтво, музичне мистецтво, театральне й кіномистецтво</p>
4	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розуміє значення й функції пісні в житті українського народу; пригадує історичні відомості про часи, змальовані в піснях; вдумливо читає тексти, аналізує їх, визначає і пояснює засоби художньої виразності в них, розповідає</p>	<p style="text-align: center;">УСНА НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ</p> <p style="text-align: center;"><i>Українські історичні пісні</i></p> <p>Пісні про звитязну боротьбу козаків із турецько-татарськими нападниками: «Зажурилась Україна», «Та, ой, як крикнув же козак Сірко» (<i>на вибір учителя</i>).</p>

	<p>про національних героїв, яких змальовано в них; характеризує образи лицарів-оборонців рідної землі; прагне наслідувати їхні чесноти. Вивчає напам'ять: «Засвіт встали козаченьки».</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: дискутує про те, за що народ увічнив імена своїх героїв; створює уявний словесний портрет легендарної поетеси Марусі Чурай; висловлює власне ставлення до піснярки Марусі та її пісень; розуміє, що поет — активний творець духовності; осмислює духовний зв'язок з історичним минулим рідного народу.</p> <p>НЛ–1, 2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення лицарства, сміливості, фізичної, духовної сили наших героїчних предків. Виховання й утвердження цих якостей у наш час. Розуміння того, що добра слава про обдаровану людину живе у віках</i></p>	<p>Пісні про боротьбу проти соціального та національного гніту: «Ой Морозе, Морозенку», «Максим, козак Залізняк», «Чи не той то Хміль», «За Сибіром сонце сходить» (2 твори на вибір учителя) Образи історичних осіб, лицарів-оборонців рідної землі, створені народною уявою. Пісні Марусі ЧУРАЙ. «Засвіт встали козаченьки», «Віють вітри, віють буйні», «Ой не ходи, Грицю...» Легендарна поетеса з Полтави. Трагічна історія її життя. Пісні, що стали народними. Їхня популярність, фольклорна основа, народнопоетичні образи.</p> <p>ТЛ: історичні пісні.</p> <p>МЗ: боротьба козаків проти турецько-татарських завойовників, польсько-шляхетського гніту (історія України).</p> <p>МК: арія Наталки «Віють вітри, віють буйні...» з опери М. Лисенка «Наталка Полтавка»; «Засвіт встали козаченьки» (комп. М. Лисенко, Б. Лятошинський, Л. Ревуцький) (музичне мистецтво); В. Маковський, «Українська дівчина», 1880; М. Пимоненко, «Проводи козака», 1902 (образотворче мистецтво)</p>
2	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: осмислено читає думу, переказує зміст; визначає тематику, художні особливості; аналізує образ української полонянки Марусі, її сміливий, героїчний учинок.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: осмислює духовний зв'язок з історичним минулим рідного народу; зіставляє специфіку розкриття теми в літературі, музиці, образотворчому мистецтві, кіномистецтві; толерантно відстоює власну позицію в дискусії; використовує</p>	<p>Українські народні думи «Маруся Богуславка» Героїчний епос українського народу. Різновиди дум (<i>історико-героїчні, соціально-побутові</i>). Кобзарі та лірники — виконавці народних дум (О. Вересай, Г. Гончаренко, М. Кравченко та ін.). Сучасні виконавці (Василь та Микола Литвини, Василь Нечепя). Національна капела бандуристів України. Жанрова своєрідність, історична основа, героїчний зміст дум. Специфічність поетичної форми, ритму. Проблема вибору, душевна</p>

	<p>комунікативні стратегії для формулювання власної позиції.</p> <p>НЛ–1, 2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення того, що любов до Вітчизни — одна з найбільших людських чеснот. Прагнення до гармонії вчинків із загальнолюдськими цінностями</i></p>	<p>роздвоєність Марусі Богуславки між любов'ю до рідної землі та становищем дружини турецького вельможі («Маруся Богуславка»).</p> <p>ТЛ: думи.</p> <p>МЗ: історія України.</p> <p>МК: фільм «Поводир», 2014; режисер О. Санін; мультфільм «Маруся Богуславка», 1966 (кіномистецтво); виконавська діяльність кобзарів та лірників; М. Лисенко, опера «Маруся Богуславка» (музичне мистецтво); М. Деревус, «Маруся Богуславка»; І. Айвазовський, «Чорне море» (образотворче мистецтво)</p>
3	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: знає основну інформацію про Т. Шевченка; розповідає про арешт і заслання поета; вдумливо й виразно читає поезії; аналізує філософську лірику поета в контексті його біографії.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: висловлює судження про твори поета, їхній ідейний зміст, художні засоби, використані в них; зіставляє специфіку розкриття теми в музичному й образотворчому мистецтві. Вивчає напам'ять: 1 поезія (на вибір).</p> <p>НЛ–2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення громадянської позиції людини як одного з виявів її духовності</i></p>	<p>СВІТ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ</p> <p>Тарас ШЕВЧЕНКО. «Думи мої, думи мої...» (1847), «Ой три шляхи широкії...», «Мені однаково, чи буду...» Життєпис поета (участь у Кирило-Мефодіївському братстві, арешт, перебування в казематі, заслання). Усвідомлення власної місії поета. Роздуми автора про власну долю, долю України, плинність, скороминушість життя людини на землі, про її долю.</p> <p>ТЛ: філософська лірика.</p> <p>МК: Т. Шевченко. «Новопетрівське укріплення з моря», 1856–1857 рр. (образотворче мистецтво); проєкт дуєту «Сестри Тельнюк» «Наш Шевченко» (музичне мистецтво)</p>
3	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: знає і розповідає цікавий факт про Лесю Українку; коментує зміст поеми «Давня казка», пояснює умовність описаної ситуації; визначає основні проблеми твору та головну думку; порівнює образи Поета й Бертольда; складає план порівняльної характеристики.</p>	<p>Лесья УКРАЇНКА. «Давня весна», «Хотіла б я піснею стати...», «Давня казка» Життя поетеси, її мужність і сила духу. Потужне ліричне начало, романтичність, волелюбність, оптимізм, мрія і дійсність як провідні мотиви її поезії. Тема гармонійного єднання людини з природою.</p>

	<p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження про свободу творчості, про вільнолюбство людини; розвиває свої творчі здібності; зіставляє специфіку розкриття теми в поезії і музиці; дискутує на тему ролі митця в суспільстві; проводить аналогії із сучасним життям; використовує комунікативні стратегії для формулювання власної позиції. Вивчає напам'ять: «Хотіла б я піснею стати...».</p> <p>НЛ–1, 2, 3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Розуміння того, що сила духу — конструктивна основа життя. Усвідомлення важливості формування й розвитку індивідуальності, неповторності творчої особистості</i></p>	<p>Ідея вільної творчості, духовної свободи людини. Проблеми й мотиви: роль митця в суспільстві, служіння музі й народові, суть людського щастя, вдячності (ліро-епічна поема «Давня казка»).</p> <p>МК: малярські роботи Т. Яблонської (весняної тематики); мариністичний живопис І. Айвазовського (образотворче мистецтво); цикли «Чотири пори року» А. Вівальді, «Пори року» П. Чайковського (музичне мистецтво).</p> <p>СЛ: поезія Маріанни Кіяновської, Богдани Матіяш, Костя Москальця (вірш та пісня «Вона»)</p>
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: виразно й осмислено читає твори, аналізує їх, визначає і коментує художні засоби в них; знає і пояснює відмінність між патріотичною та інтимною лірикою.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження про патріотизм, активну позицію кожного; порівнює специфіку виражальних засобів в поезії та музиці в розкритті патріотичних, інтимних, пейзажних мотивів. Вивчає напам'ять: вірш «Любіть Україну!»</p> <p>НЛ–1, 2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення того, що щирість особистих почуттів — невід'ємне багатство духовного світу людини</i></p>	<p>Володимир СОСЮРА. «Любіть Україну!», «Осінь» («Облітають квіти, обриває вітер...»), «Васильки» Коротко про поета. Патріотичні, інтимні, пейзажні мотиви його творів. Любов до Батьківщини як важливий складник життя людини («Любіть Україну!»). «Васильки» — зразок інтимної лірики. Щирість ліричного самовираження в поезії «Осінь» («Облітають квіти, обриває вітер...»).</p> <p>ТЛ: громадянська лірика, інтимна лірика, пейзажна лірика.</p> <p>МК: соціальний ролик «They love Ukraine»</p>
1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: виразно й вдумливо читає вірші; коментує своє розуміння їх; співвідносить їх із власними думками про гуманність, дбайливе ставлення до природи, людей, красу світу, патріотичні почуття.</p>	<p>Володимир ПІДПАЛИЙ. «...Бачиш: між трав зелених...», «Зимовий етюд» Ідея гуманізму, людяності, дбайливого ставлення до природи. Незбагненна краса світу, патріотичні почуття, передані словом. Багатозначність і змістова глибина</p>

	<p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: дискутує про відповідальність, гуманізм; критично оцінює наслідки людської діяльності в природному середовищі, відображені в поезіях; сприймає довкілля як загальнолюдську цінність; створює презентацію про екологічні проблеми сьогодення.</p> <p>НЛ–1, 2, 3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Формування життєствердних настроїв. Потреба в розвитку естетичного відчуття й смаку, дбайливого ставлення до природи</i></p>	<p>художніх образів («Зимовий етюд»).</p> <p>МЗ: основи здоров'я.</p> <p>МК: А. Васнецов, «Зимовий сон»; В. Орловський, «Літній день» (образотворче мистецтво)</p>
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає визначення поняття «вільний вірш», розуміє його специфічну форму; виразно й усвідомлено читає поезії; характеризує образи рідної хати, шляху, ліричного героя.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: пояснює власне розуміння образного змісту поезій; коментує художні засоби, ідейний зміст; розвиває навички естетичного відчуття та смаку; дискутує на тему краси рідної мови, її збереження; створює тематичні презентації.</p> <p>НЛ–1, 2, 3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Формування життєствердних, оптимістичних настроїв. Розвиток естетичного відчуття й смаку</i></p>	<p>Василь ГОЛОБОРОДЬКО. «З дитинства: дощ» («Я уплетений...»), «Наша мова», «Теплі слова» Самобутня постать поета в українській літературі. Наскрізний патріотизм, філософічність, фольклорна основа його поезій, народознавчі аспекти. Оригінальність і простота висловлення глибоких почуттів, важливих думок.</p> <p>ТЛ: вільний вірш, верлібр</p>
3	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає сучасних поетів; виразно й усвідомлено читає їхні твори; аналізує ідейно-образний зміст; пояснює метафоричність поетичних образів.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження щодо прочитаних поезій; обговорює в групах проблеми української мови й національної культури; зіставляє специфіку розкриття тем</p>	<p><i>Із сучасної української поезії кінця ХХ — початку ХХІ ст. (на вибір)</i> В. Герасим'юк («Чоловічий танець» («Аркан»)), І. Малкович («Із янголом на плечі», «3 нічних молитов»), А. Мойсієнко («Жовтень жовті жолуді»), І. Павлюк («Дівчинка»), Г. Кирпа («Мій ангел такий маленький...»), «Коли до вас темної ночі...») Розмаїття сучасної лірики. Глибоке бачення поетами-сучасниками</p>

	<p>у літературі та інших видах мистецтва. Вивчає напам'ять: 1 вірш (на вибір).</p> <p>НЛ–1, 2, 3 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення потреби формування естетичного смаку, уміння відчувати й бачити красу художнього світу. Формування самостверджувальної життєвої позиції</i></p>	<p>проблем української мови, національної культури; прагнення зазирнути у світ душі звичайної людини, осмислити її призначення й сенс життя. Поєднання в поезіях глибинної історичності бачення світу із відчуттям сучасної присутності в ньому</p>
3	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: знає про «театр корифеїв»; розповідає про життя і творчість І. Карпенка-Карого; самостійно читає текст комедії, коментує твір і вчинки дійових осіб; характеризує образи у творі; визначає основні засоби змалювання образу Герасима Калитки.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: визначає проблеми, порушені у творі, розуміє їхню актуальність для сучасного життя; висловлює судження про бездуховність людини, про сенс людського життя; прогнозує можливі наслідки нерозумної діяльності.</p> <p>НЛ–2, 3, 4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення того, що бездуховність – прояв зла в житті людини.</i></p>	<p>НАЦІОНАЛЬНА ДРАМА Іван КАРПЕНКО-КАРИЙ. «Сто тисяч» Короткі відомості про життя й творчість видатного українського драматурга. Трагікомедія «Сто тисяч» – класичний взірець українського «театру корифеїв». Проблема влади грошей, бездуховності людини, засліпленої прагненням до наживи. Засоби сатиричного змалювання.</p> <p>ТЛ: драматичний твір (<i>поглиблено</i>), комедія, трагікомедія.</p> <p>МЗ: Мольєр, «Скупий» (зарубіжна література).</p> <p>СЛ: В. Арєнєв, «Порох із драконових кісток»</p>
4	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: аналізує пригодницький романтичний сюжет, композиційні особливості твору; пояснює відмінність між сюжетом і композицією; розповідає про почуття героїв, про їхні вчинки, спираючись на текст.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: характеризує образ Соломії (за складеним планом); пояснює образи часу й вічності в повісті, роль і сенс кольорів, звуків; висловлює судження про проблему волі людини і можливості її досягнення в сучасних умовах; дискутує про вчинки героїв, доцільність цих дій.</p>	<p>З УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ Михайло КОЦЮБІНСЬКИЙ. «Дорогою ціною» Коротко про письменника. Пригодницький, романтичний сюжет повісті. Вічний тип шукача правди. Проблема волі людини та можливостей її здобуття. Втеча Остапа й Соломії з кріпацької неволі — протест проти будь-якого насильства над людиною. Кохання Остапа й Соломії як центральний мотив у творі. Його непереможна сила, що керує вчинками, поведінкою, вибором героїв. Час і вічність у повісті, символічні образи. Романтичність, мужність і сила волі української жінки Соломії</p>

	<p>НЛ–2, 3 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення необхідності особистої свободи для гармонійного розвитку, краси глибокого почуття кохання, мужності, сили волі як рис характеру, необхідних для боротьби зі злом</i></p>	
2	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: знає найголовніші факти з біографії митця; вдумливо читає твір, переказує і коментує прочитане, визначає ідею твору; характеризує образи діда Платона й діда Савки.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: пояснює важливий моральний урок, який продемонстрували герої власним самовідданим вчинком; висловлює судження про поняття патріотизму, героїзму у воєнний і мирний часи.</p> <p>НЛ–2, 3 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення важливості історичної пам'яті для кожної людини. Саможертвність, мужність і звитяга — вияв внутрішньої свободи сильної особистості</i></p>	<p>Олександр ДОВЖЕНКО. «Ніч перед боєм» Видатний український кінорежисер і письменник. Його оповідання про один із періодів Другої світової війни. «Ніч перед боєм» — твір про героїзм, самовідданість, патріотичні почуття українців. Образи діда Платона й діда Савки. Їхній моральний урок для солдатів.</p> <p>МЗ: Друга світова війна (історія України)</p>
3	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: переказує сюжет твору, пояснює особливості композиції; характеризує образи героїв твору.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: висловлює судження про справжню дружбу, чесність, взаємопідтримку й відповідальність, про моральний вибір у житті; дискутує про труднощі дорослішання, формування моральних людських чеснот; критично, але толерантно оцінює позицію співрозмовника; використовує комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій, рішень і виявлення лідерських якостей.</p>	<p>Ніна БІЧУЯ. «Шпага Славка Беркути» Повість про школу й проблеми дорослішання, про роль батьків у вихованні дітей. Образи Славка Беркути, Юлька Ващука, Стефка Вуса та Лілі Теслюк. «Максимальне навантаження» як вияв моральності та відповідальності в житті. Проблема особистості в сучасному світі. Особливості композиції твору</p>

	<p>НЛ–2, 3 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Осмислення важливості моральних чеснот у житті людини, дружби та підтримки батьків</i></p>	
1	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: вдумливо читає, переказує і коментує сюжет твору; пояснює алегоричність образу коня Шептала; характеризує його образ.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: висловлює судження про життєвий вибір сучасної людини, її можливість зберегти свою індивідуальність; знаходить паралелі в сучасному житті.</p> <p>НЛ–2, 3 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Уміння зберегти власну індивідуальність у сучасному світі, залишатися людиною за будь-яких обставин</i></p>	<p>Володимир ДРОЗД. «Білий кінь Шептало» Проблеми свободи й неволі, особистості й натовпу, дійсності та мрії, людини в суспільстві, її знеособлення</p>
2	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: вдумливо читає, переказує сюжет твору, коментує його; пояснює підтекст, алегоричність образів дракона Грицька, пустельника та князя.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: знаходить паралелі в сучасному житті й мистецтві; пропонує свої варіанти розв’язання конфлікту; визначає причиново-наслідкові зв’язки між явищами.</p> <p>НЛ–2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення потреби в розвитку естетичного смаку, уміння бачити красу й силу художнього слова</i></p>	<p>Юрій Винничук. «Місце для дракона» Повість-казка про сучасний світ, у якому й досі живуть «драконячі закони». Парадокс: дракон Грицько — поет і християнин. Проблематика твору: роздуми про добро і зло, вірність і зраду, доцільність самопожертви</p>
3	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: виразно читає твір, переказує найцікавіші епізоди, коментує їх; аналізує ситуації та проблеми у творі; коментує гумористичні ситуації; характеризує образи Вітька Горобця, Федька Котигорошка, Галі Козачок.</p>	<p>УКРАЇНСЬКИЙ ГУМОР</p> <p>Валентин ЧЕМЕРИС. «Вітька + Галя, або Півість про перше кохання» Гумористична повість про життя та пригоди школярів із села Великі Чаплі: дружбу й перше кохання,</p>

	<p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: успішно розуміє роль культури спілкування в сучасному світі; розуміє, що дружба й гарне ставлення до інших — запорука успіху в житті; створює проєкт (презентацію) з проблеми культури спілкування; застосовує різні комунікативні стратегії залежно від мети й ситуації спілкування; складає гумористичні діалоги.</p> <p>НЛ–3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> Поетизація першого почуття, виховання культури спілкування, підготовка до реальності життя</p>	<p>вірність і перший поцілунок, дуель і перше побачення. Дитячі проблеми в дорослому житті, передані засобами гумору</p>
2 (упродовж року)	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає про письменників-земляків, їхні твори; розуміє зміст цих творів; виразно читає і висловлює власну думку про них.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: успішно розуміє роль читання для власного зростання впродовж життя.</p> <p>НЛ–2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> Шанобливе ставлення до творчості талановитих земляків</p>	<p>ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ</p> <p>Ознайомлення із творами письменників-земляків</p>
1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: називає імена митців та їхні твори, які вивчалися; виокремлює серед них ті, які найбільше запам'яталися; висловлює міркування про найулюбленіші твори.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: аналізує життєві ситуації, людські вчинки на матеріалі вивчених творів; критично оцінює набутий досвід після прочитання художніх творів.</p> <p>НЛ–1, 2, 3, 4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> Усвідомлення важливості висловлення власної думки та власної позиції у процесі пізнання й вивчення</p>	<p>УРОК-ПІДСУМОК</p> <p>Бесіда про твори, які вивчалися впродовж року й викликали найбільшу зацікавленість</p>

9 клас

Усього — 52 год. На тиждень — 1,5 год. Література рідного краю — 2 год.
Позакласне читання — 2 год. Розвиток мовлення — 2 год (у межах годин на текстуальне вивчення). Виразне читання — 2 год (у межах годин на текстуальне вивчення)

Обов'язкова кількість видів контролю

	I семестр	II семестр
Контрольні роботи у формі:	2	3
контрольного класного твору	1	1
інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	1	2
Уроки розвитку мовлення	1 (усно)	1 (письмово)
Уроки позакласного читання	1	1
Уроки літератури рідного краю	1	1
Уроки виразного читання	1	1
Перевірка зошитів	4	5

Кількість годин (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: пояснює багатозначність художнього образу; розрізняє і називає різні типи образів.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: відчуває красу й силу художнього слова; за допомогою слова створює елементарні образи; використовує художнє слово в повсякденному житті; висловлює судження, оперуючи різними виражальними засобами мови; добирає самостійно джерела інформації для просування індивідуальним освітнім маршрутом; виявляє зв'язок літератури з філософією, міфологією, фольклором, іншими видами мистецтва.</p> <p>НЛ–2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> Усвідомлення ролі краси й сили художнього слова в повсякденному житті людини. Розуміння значення літератури для формування особистості</p>	<p>ВСТУП</p> <p>Роль і місце літератури в житті нації. Розвиток літератури. Творча індивідуальність митця.</p> <p>МК: образотворче мистецтво, музичне мистецтво, театральне й кіномистецтво</p>

2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розрізняє види й жанри усної народної творчості; пояснює роль фольклору в житті українського народу, його місце в розвитку літератури; визначає види родинно-побутових пісень; виразно читає й аналізує пісні про кохання.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: аналізує тексти, пояснює тематику, художньо-поетичні засоби, зокрема образи-символи; визначає зміст, обсяг своєї навчальної діяльності, способи опрацювання навчального матеріалу; зіставляє специфіку розкриття теми в різних видах мистецтва.</p> <p>НЛ–2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення значення давньої культурної спадщини свого народу для майбутніх поколінь</i></p>	<p><i>Родинно-побутові пісні</i> «Місяць на небі, зіроньки сяють...», «Цвіте терен, цвіте терен...», «Сонце низенько...» (2 на вибір), «Ой під вишнею, під черешнею...» Процес виникнення фольклору. Багатство і розмаїття українського фольклору (повторення й узагальнення вивченого). Види родинно-побутових пісень (<i>про кохання, про сімейне життя, жартивліві</i>). Культ романтизованих почуттів, традиційна символіка.</p> <p>МК: фольклор слов'янських народів; І. Соколов, «З базару»; М. Пимоненко, «Ревнощі», «Побачення», «Біля криниці. Суперниці»; С. Васильківський, «Подарунок. А що мати скажуть?» (образотворче мистецтво); музика М. Лисенка до українських народних пісень (музичне мистецтво)</p>
1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розкриває зміст поняття «балада»; розрізняє види балад; аналізує тексти за змістом і стильовими особливостями; інтерпретує балади в культурологічному контексті; пояснює драматизм твору, специфічність закінчення, реалістичне й фантастичне в баладі.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: осмислює духовний зв'язок з історичним минулим рідного народу; зіставляє специфіку розкриття теми в літературі, музиці; висловлює судження про історичні події, реальне й фантастичне в баладах. Вивчає напам'ять: 1 баладу або пісню (<i>на вибір</i>).</p> <p>НЛ–2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення значення давньої культурної спадщини свого народу для майбутніх поколінь</i></p>	<p><i>Українські народні балади</i> «Ой летіла стріла», «Ой на горі вогонь горить» Тематичні та стильові особливості, сюжет, герої українських балад. Класифікація балад.</p> <p>ТЛ: народна пісня (<i>поглиблено</i>), балада.</p> <p>МЗ: козацька доба (історія України).</p> <p>МК: С. Васильківський, «Козак в степу. Тривожні знаки»; С. Якутович (з альбому «Абсолютний слух часу», 2008); О. Сластіон, «Проводи на Січ», 1898; Ю. Нікітін, «Козак-херувим» (образотворче мистецтво); «Ой із-за гір, з-за гір» (з альбому «Українські народні козацькі пісні та думи», 2005); «Ой на горі вогонь горить» (з альбому «Українська козацька історична пісня (XVI–XVII ст.)» у виконанні гурту «Хорея Козацька», 2005 (музичне мистецтво)</p>

2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розуміє роль християнства (Біблії) в духовному житті українського народу; називає найдавніші книги Русі-України, імена перекладачів Біблії українською мовою; перші друковані книги в Україні; переказує і коментує біблійні легенди, притчі; розуміє основні моменти християнської моралі: ідеали правди, чесності, патріотизму, скромності, любові до ближнього.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: дискутує з приводу порушених у Біблії проблем; толерантно відстоює власну позицію; знаходить компроміс у дискусії; добирає самостійно джерела інформації для просування індивідуальним освітнім маршрутом; здійснює самоаналіз роботи з інформацією; перевіряє одержану інформацію; інтерпретує універсальність євангельських істин людського буття в культурологічному контексті.</p> <p>НЛ–2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Повага до літератур інших народів, зокрема Стародавнього Сходу, як невід’ємного чинника в становленні української національної культури</i></p>	<p>ДАВНЯ ЛІТЕРАТУРА</p> <p><i>Українська середньовічна література XI–XV ст.</i></p> <p>Розвиток писемності після хрещення Русі-України (988 р.). Найдавніші рукописні книги Київської Русі (Остромирове Євангеліє, Ізборник Святослава) (<i>оглядово</i>).</p> <p><i>Перекладна література</i> Біблія (фрагменти). Легенди: про Вавилонську вежу, про Мойсея. Притча про блудного сина. Біблія як Святе Письмо й художній текст. Українські переклади Біблії (П. Куліш, І. Пулюй, І. Нечуй-Левицький, І. Огієнко, І. Хоменко). Використання біблійних тем, сюжетів, мотивів, образів у зарубіжній та українській літературах.</p> <p>ТЛ: притча (<i>повторення й поглиблення</i>).</p> <p>МЗ: історія українського середньовіччя (історія України).</p> <p>МК: Рафаель Санті, «Суд Соломона», «Сікстинська Мадонна»; Леонардо да Вінчі, «Таємна вечеря»; Пітер Брейгель Старший, «Вавилонська вежа»; Рембрандт, «Повернення блудного сина» (образотворче мистецтво); М. Скорик, опера «Мойсей», 2014 (музичне мистецтво).</p> <p>СЛ: твори Володимира Арєнєва</p>
3	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: називає основні пам’ятки оригінальної літератури; пояснює значення давніх літописів для збереження відомостей про життя, культуру, звичаї наших пращурів; розповідає про історію відкриття пам’ятки «Слово о полку Ігоревім», основні гіпотези авторства, історичну основу, про її переклади й переспіви; виразно й усвідомлено читає поему, переказує і коментує сюжет «Слова...»; характеризує образи руських</p>	<p><i>Пам’ятки оригінальної літератури княжої Русі-України</i> Літописи як історико-художні твори. «Повість минулих літ». «Поученіє Володимира Мономаха», Києво-Печерський патерик (<i>оглядово</i>). «Слово о полку Ігоревім» — давньоруська пам’ятка, перлина українського ліро-епосу. Історична основа твору. Переклади й переспіви його в XIX–XX ст. Питання авторства. Особливості композиції та стилістичних засобів. Образи</p>

	<p>князів, княгині Ярославни, образ Руської (української) землі, символічно-міфологічні образи; визначає основну ідею твору, особливості його композиції.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: коментує фольклорні мотиви, стилістичні засоби; висловлює судження про актуальність твору; зіставляє специфіку розкриття тем в літературі та інших видах мистецтва; дискутує з приводу порушених у творі проблем; толерантно відстоює власну позицію.</p> <p>НЛ–2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Розуміння «золотої середини» у вчинках людини. Виховання поваги до історичного минулого нашого народу, до його культурних пам'яток. Усвідомлення того, що любов до рідної землі, вірність у коханні, повага до історичного минулого народу, до його культурних пам'яток — вічні загальнолюдські цінності</i></p>	<p>руських князів у творі. Наскрізна ідея патріотизму. Символічно-міфологічні образи та їхнє значення. Фольклорні мотиви. Роль пейзажу в розгортанні сюжету. Поетичність образу Ярославни.</p> <p>ТЛ: літописи (<i>повторення</i>), ліро-епос.</p> <p>МЗ: похід новгород-сіверського князя Ігоря проти половців 1185 року (історія України).</p> <p>МК: М. Лисенко, «Плач Ярославни»; О. Бородін, «Князь Ігор» (музичне мистецтво); В. Лопата, цикл гравюр за мотивами «Слова о полку Ігоревім»; картини Ю. Нарбута, О. Кульчицької; ілюстрації до «Слова о полку Ігоревім» В. Єфименка (образотворче мистецтво)</p>
3	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: знає назви перших друкованих книг в Україні; пояснює особливості епох Ренесансу й Бароко; розуміє значення видатних діячів української культури цього часу; знає загальну інформацію про козацькі літописи, «Історію русів», вертеп як вид давнього театрального мистецтва, про життя Г. Сковороди; виразно читає поезії, коментує їхній зміст.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: дискутує з приводу порушених у творах проблем, толерантно відстоює власну позицію; оцінює і характеризує внесок Г. Сковороди в скарбницю української літератури, у світовий мистецький поступ; добирає самостійно джерела інформації для просування індивідуальним освітнім маршрутом; висловлює судження про філософські ідеї Г. Сковороди та їхню актуальність.</p>	<p>Українська література доби Ренесансу та доби Бароко Розвиток книгодрукування. Перші друковані книги в Україні. Іван Вишенський, Іван Величковський, Семен Климовський — видатні діячі української культури (<i>оглядово</i>). Історико-мемуарна проза. Загальні відомості про козацькі літописи (Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка) та «Історію русів». Вертеп як вид лялькового театрального дійства (<i>оглядово</i>). Григорій СКОВОРОДА. «Бджола та Шершень», «Всякому місту — звичай і права...», «De libertate» (зі збірки «Сад Божественних пісень») Життя й творчість філософа, просвітителя, поета. Його християнські морально-етичні ідеали. Біблійна основа творчості Г. Сковороди та його вчення про самопізнання й «сродну (споріднену) працю». Проповідь житейської</p>

	<p>Вивчає напам'ять: «Всякому місту — звичай і права...».</p> <p>НЛ–2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення ролі самопізнання й гармонії зі світом у становленні й реалізації себе як особистості</i></p>	<p>невибагливості, пошуку гармонії із собою і світом. Повчальний характер і художні особливості збірки «Байки харківські».</p> <p>ТЛ: епоха Ренесансу, Бароко.</p> <p>МК: образотворче, музичне, театральне мистецтво, архітектура цього періоду; документальний фільм «Великі українці. Григорій Сковорода», 2008 (кіномистецтво); Карпо Трохименко, «Григорій Сковорода», 1976 (образотворче мистецтво)</p> <p>СЛ: поезії Артема Полежаки, Олександра Ірванця, Сергія Жадана</p>
5	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: називає найвизначніших письменників нової української літератури XVIII ст.; розповідає про життя й творчість І. Котляревського; розуміє його роль у розвитку української літератури, національного самоусвідомлення; вдумливо читає і аналізує поему «Енеїда»; характеризує образ Енея, висловлює власні міркування про його вчинки й характер; коментує проблему війни: думку автора й героїв; характеризує образи твору «Наталка Полтавка»; визначає і коментує роль гумористичних засобів у творі; створює порівняльну характеристику дійових осіб п'єси (Петра й Миколи, возного й виборного), їхніх життєвих позицій; пояснює роль і функцію пісень у драмі.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: визначає проблеми й підтекст твору; пояснює алюзію на події історії України; зіставляє специфіку розкриття теми в різних видах мистецтва.</p> <p>НЛ–1, 2, 3 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення важливості активної життєвої позиції; бажання захищати</i></p>	<p>НОВА УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА</p> <p>Суспільно-історичні, культурні обставини. Літературний процес кінця XVIII ст. — першої половини XIX ст. Розвиток фольклористики, етнографії. Основні художні напрями (бароко, класицизм, романтизм, реалізм тощо). Визначні українські письменники.</p> <p>Іван КОТЛЯРЕВСЬКИЙ. «Енеїда», «Наталка Полтавка» Творчість І. Котляревського — новий етап у розвитку національного самоусвідомлення. Драматург і театральний діяч. Історія появи «Енеїди». Національний колорит, зображення життя всіх верств суспільства, алюзії на українську історію в поемі. Бурлескний гумор, народна українська мова. Ствердження народної моралі (картини пекла). Соціально-побутова драма «Наталка Полтавка» — перший твір нової української драматургії. Колоритні образи твору. Образ Наталки як уособлення найкращих рис української жінки. Сценічне життя твору.</p>

	людську гідність, власні принципи; потреба пошуку власного щастя	<p>ТЛ: травестія, пародія, бурлеск, аллюзія.</p> <p>МЗ: Україна у XVIII ст.; доба козащини (історія України).</p> <p>МК: опери М. Лисенка «Наталка Полтавка», «Енеїда» (музичне мистецтво); фільм «Наталка Полтавка», 1978 (кіномистецтво); ілюстрації А. Базилевича до твору «Енеїда» (образотворче мистецтво)</p>
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає основну інформацію про життя й творчість письменника; розуміє причини написання перших творів російською мовою і важливість його виступів на захист рідної мови; має уявлення про ознаки сентименталізму, християнські ідеали повісті «Маруся»; характеризує образи персонажів твору; визначає композиційні особливості та проблематику твору.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження про поведінку та моральні пріоритети героїв твору, про сенс людського життя, справжнє кохання й вірність; оцінює і характеризує внесок Г. Квітки-Основ'яненка у скарбницю української літератури, у розвиток української літературної мови, у світовий мистецький поступ.</p> <p>НЛ–1, 2, 3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення важливості соціально активної позиції в житті; розвитку уміння відстоювати людську гідність, власні принципи в пошуках щастя</i></p>	<p>Григорій КВІТКА-ОСНОВ'ЯНЕНКО. «Маруся» Батько української прози, один із перших у Європі «творців людської повісті» (І. Франко). Гуманізм і християнські ідеали, етнографічне тло творів. «Маруся» — перша україномовна повість нової української літератури, приклад прози із виразними рисами сентименталізму. Художнє розкриття письменником традиційних народних моральних уявлень. Утілення морального й естетичного ідеалів в образі головної героїні твору. П. Куліш про Г. Квітку.</p> <p>МЗ: обряди українців (народознавство).</p> <p>СЛ: М. Павленко, «Моя класнюча дівчинка»</p>
1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає загальну інформацію про розвиток романтизму в Україні, називає провідних діячів та осередки романтичного руху, твори романтизму в музиці й образотворчому мистецтві.</p>	<p><i>Література українського романтизму (оглядово)</i> Ідейно-художні особливості романтизму. Зв'язок з ідеями Просвітництва, національним рухом. Осередки романтичного руху на Слобожанщині, Чернігівщині й Полтавщині, на Західній Україні («Руська трійця»). Поети-романтики</p>

	<p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: пояснює значення романтизму для нового етапу розвитку літератури; виявляє зв'язок літератури романтизму з філософією, міфологією, фольклором, іншими видами мистецтва.</p> <p>НЛ–2, 3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення важливості емоційної, почуттєвої сфери в житті людини</i></p>	<p>(Л. Боровиковський, П. Гулак-Артемівський, Є. Гребінка, М. Костомаров, А. Метлинський, В. Забіла, М. Петренко, О. Афанасьєв-Чужбинський, М. Шашкевич). Значення романтизму для нового етапу розвитку слов'янських літератур.</p> <p>МЗ: Генріх Гейне, Джордж Байрон (зарубіжна література); «Стилі та напрями мистецтва» (мистецтвознавство).</p> <p>МК: романтизм у музиці (Дж. Россіні, Ф. Шопен, Й. Брамс, опера «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемівського) та образотворчому мистецтві (Ежен Делакруа, Франсіско Гоя, К. Брюллов).</p> <p>СЛ: поезії Олесі Мамчич, Мар'яни Савки, Оксани Забужко</p>
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає найголовніше з біографій митців; виразно читає вірші, аналізує їх; визначає жанрові ознаки творів, пояснює їхню фольклорну основу.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: створює ілюстрації до творів поетів-романтиків, спираючись на досвід і почуття, використовуючи відповідні зображувально-виражальні засоби; оцінює і характеризує внесок митців у скарбницю української літератури, у розвиток української літературної мови, у світовий мистецький поступ.</p> <p>НЛ–1, 2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення того, що романтик — духовно багата, творча людина. Шанобливе ставлення до засад народної моралі й етики — працелюбності, щирості, любові. Краса вірності в коханні</i></p>	<p>Петро ГУЛАК-АРТЕМОВСЬКИЙ. Балада «Рибалка» «Вічна» тема кохання. Засоби романтичного зображення. Фольклорна основа твору.</p> <p>Євген ГРЕБІНКА. Вірш «Човен» Образ небезпечної морської плавби як уособлення життєвого шляху людини. Пісенна (романсова) лірика поета українською і російською мовами («Ні, мамо, не можна нелюба любити», «Чёрные очи» та ін.).</p> <p>ТЛ: романтизм, романс.</p> <p>МК: романи М. Глінки; авторські пісні Максима Паленка, Марійки Бурмаки (музичне мистецтво); романтичний живопис Г. Світлицького, М. Самокиша, А. Мокрицького (образотворче мистецтво)</p>

3	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає біографію митця, пов'язану з Україною; розуміє місце творчості письменника на порубіжжі культур двох народів, культурно-історичні обставини, що впливали на мовний вибір митця; знає і коментує думки Т. Шевченка про М. Гоголя; переказує зміст повісті «Тарас Бульба»; знаходить зв'язок сюжету з історією України; характеризує образ головного героя; пояснює колізію морального й національного вибору в образах синів Тараса Бульби.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: дискутує щодо порушених у творі проблем, толерантно відстоює власну позицію; оцінює і характеризує внесок М. Гоголя у світовий мистецький поступ; добирає самостійно джерела інформації для просування індивідуальним освітнім маршрутом; розуміє цінність україномовного перекладу твору.</p> <p>НЛ–1, 2, 3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення, що Україна — країна визначних мистецьких талантів, які зробили великий внесок у розвиток культури інших народів</i></p>	<p>Микола ГОГОЛЬ. «Тарас Бульба» <i>(переклад М. Садовського й М. Рильського, за ред. І. Малковича)</i> Творчість М. Гоголя, уродження України, місце його творчості на порубіжжі культур двох народів. Вираження глибини національного духу у творах прозаїка й драматурга, українська історія та фольклор як їхнє джерело. Повість «Тарас Бульба». Сюжет твору. Внутрішній епічний розмах твору; піднесено-героїчний образ головного героя. Колізія морального й національно-культурного вибору в образах синів Тараса Бульби. Вплив творчості М. Гоголя на розвиток українського письменства.</p> <p>МЗ: козацька доба (історія України); проза М. Гоголя (зарубіжна література).</p> <p>МК: опера М. Лисенка «Тарас Бульба» (музичне мистецтво)</p>
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає біографію поета; розуміє його життєвий подвиг в умовах підневільного становища нації в першій половині XIX ст.; розрізняє лірику й ліро-епос; визначає жанр, до якого належить твір; виразно читає поезію, коментує її ідейно-художній зміст, контрастні картини в ньому.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження про необхідність свободи, національного визволення для вільного розвитку особистості й побудови демократичного устрою; пояснює великий духовний імпульс, який подарувала діяльність Т. Шевченка в боротьбі</p>	<p>Тарас ШЕВЧЕНКО. «До Основ'яненка» Геніальний поет, мислитель, пророк національного відродження в Україні. Рання творчість. Перші поетичні твори баладного та елегійного жанрів («Причинна», «Думи мої...»). Оглядове вивчення історичної теми у творчості Кобзаря («Іван Підкова», «Тарасова ніч», «Гайдамаки»). Вісь неперервності історичного часу («До Основ'яненка»).</p> <p>ТЛ: послання.</p> <p>МЗ: історія України, образотворче й декоративно-ужиткове мистецтво.</p>

	<p>за політичну незалежність і культурне збагачення України.</p> <p>НЛ–2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення громадянської позиції людини як одного з виявів її духовності</i></p>	<p>МК: пісні на слова Т. Шевченка гуртів «Kozak system», «Кому вниз», «ДримбаДаДзига», «Бандурбенд», сестер Тельнюк (музичне мистецтво); фільм «Мій Шевченко», 2001 (кіномистецтво); «Автопортрет» (1840) Т. Шевченка (образотворче мистецтво)</p>
1	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: коментує сюжет твору, його ідейний зміст, контрастні картини в ньому; інтерпретує твір у культурологічному контексті; коментує оцінку твору критиками, зіставляє її з власною; визначає його місце в мистецькому доробку автора, історії української літератури; пояснює його актуальність сьогодні.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: коментує створені поетом образи морально звороднілих «землячків», висловлює власне ставлення до таких людей; знаходить паралелі із сьогоденням; дискутує щодо порушених у творі проблем; застосовує комунікативні стратегії відповідно до мети й ситуації спілкування; визначає особливості представлення творчості Т. Шевченка в різних видах мистецтва. Вивчає напам'ять: фрагмент (на вибір).</p> <p>НЛ–1, 2, 3, 4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Формування вільнодумної, національно свідомої особистості. Усвідомлення громадянської позиції людини</i></p>	<p>Тарас ШЕВЧЕНКО. «Сон» («У всякого своя доля...») Національна проблематика періоду «Трьох літ». Поема («комедія») «Сон» і тогочасна суспільно-політична дійсність. Композиційний прийом «сну», його роль для розширення можливостей поетичного зображення. Протистояння імперського режиму й вільнодумної, національно свідомої особистості. Сатиричний характер поеми.</p> <p>ТЛ: гротеск, контраст, умовність.</p> <p>МК: документальний фільм «Великі українці. Т. Шевченко», 2008 (кіномистецтво); Ф. Рубо, «Кавказька сцена»; художні роботи О. Шупляка (образотворче мистецтво).</p>
1	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: виразно читає і коментує фрагменти поеми; визначає епізоди з ліричним, іронічним забарвленнями; коментує використання контрасту в поемі; пояснює узагальнену ідею твору та її актуальність.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: висловлює судження про зв'язок творів Т. Шевченка із сучасністю;</p>	<p>Тарас ШЕВЧЕНКО. «Кавказ» Пристрасний відгук на тогочасну загарбницьку імперську політику. Продовження теми національно-визвольної боротьби. Узагальнена ідея поеми — неприйняття насильства, поневолення людей, осуд загарбницьких воєн.</p> <p>МЗ: образ Прометея (міфологія); гетьман Павло Полуботок (історія України).</p>

	<p>добирає самостійно джерела інформації для просування індивідуальним освітнім маршрутом.</p> <p>НЛ–1, 2, 3, 4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення важливості почуття солідарності з боротьбою інших народів за визволення від гніту; засудження загарбницьких війн. Пропаганда неприйняття насильства, поневолення людей</i></p>	<p>МК: Якоб Йорданс, «Прикутий Прометей», 1640 (образотворче мистецтво)</p>
1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розуміє культурні й політичні чинники, що спонукали поета до написання цього твору; виразно й усвідомлено читає твір, визначає і коментує його головну думку та особливості композиції, його різні настроєві інтонації; визначає і характеризує адресата послання.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження про актуальність проблем твору; розрізняє іронію і сарказм у творі, цитує приклади уживання їх; дискутує щодо порушених у творі проблем, толерантно відстоює власну позицію. Вивчає напам'ять: фрагмент (на вибір).</p> <p>НЛ–1, 2, 3, 4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Формування переконання, що за будь-яких обставин необхідно залишатися з народом, його цінностями</i></p>	<p>Тарас ШЕВЧЕНКО. «І мертвим, і живим, і ненарожденним...» Продовження теми «землячків» у посланні. Викриття конформізму значної частини української еліти. Засудження комплексу меншовартості, національного безпам'ятства та байдужості до рідної мови. Критичний перегляд національної історії задля перспективи її кращого майбутнього. Настроєві інтонації твору (суперечка, пересторога, погроза, заклик тощо)</p>
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розуміє становище жінки в кріпацькій Україні часів Шевченка; порівнює різні типи втілення теми жіночої долі у творчості поета (на прикладі творів); пояснює поведінку та порівнює вчинки героїнь поем «Катерина», «Наймичка», коментує вчинки.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: висловлює судження про материнство та вічну проблему жіночого щастя.</p>	<p>Тема жіночої долі Тарас ШЕВЧЕНКО. «Катерина», «Наймичка», «У нашій раї на землі...» «Вічна» тема матері й сина. Еволюція жіночого образу у творах Т. Шевченка. Різні типи втілення теми жіночої долі: романтичний («Катерина»), реалістично-побутовий («Наймичка»). Трагедія жінки-матері, боротьба за своє материнство, жорстокість народної моралі («У нашій раї на землі...»).</p>

	<p>НЛ–1, 2, 3 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Шанобливе ставлення до жінки в усіх її іпостасях (жінка-мати, жінка-кохана та ін.). Усвідомлення того, що жінка — уособлення краси на землі</i></p>	<p>Наскрізний ліризм творів Т. Шевченка про жіночу долю.</p> <p>МК: Богородиця в українському іконописі (живопис).</p> <p>СЛ: оповідання Оксани Забужко зі збірки «Сестро, сестро»</p>
1	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: розповідає про обставини написання цих творів; коментує настрої, внутрішній світ героїв.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: висловлює судження про ліризм та настроєвість творів, засоби художньої виразності в них; визначає роль поетичної й малярської творчості Т. Шевченка в загальнокультурному контексті. Вивчає напам'ять: вірш «Доля».</p> <p>НЛ–2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Переконання, що контакт із друзями, однодумцями, зі світом є підтримкою особистості; усвідомлення, що жити треба чесно, у добрі та взаємоповазі</i></p>	<p>Лірика Т. Шевченка періоду арешту, заслання й після повернення з нього «Доля», «Росли укупочці, зросли...» Риси автобіографізму в образі ліричного героя. Ностальгія за ідилією родинного життя, висока філософія життя людини на землі.</p> <p>ТЛ: ліричний герой (<i>поглиблено</i>), лірична медитація.</p> <p>МК: Т. Шевченко — художник: «Циганка-ворожка» (1841), «Катерина» (1842).</p> <p>СЛ: Оксана Луцевська, «Інший дім»</p>
1	<p>Предметні компетентності Учень / учениця: пояснює розуміння Т. Шевченком ідеї Бога; має уявлення про її стильове й образне вираження у творчості поета; аналізує та інтерпретує текст твору; визначає його головну думку.</p> <p>Ключові компетентності Учень / учениця: порівнює твір Т. Шевченка з оригінальними біблійними текстами; визначає домінанти поетового почуття; дискутує з приводу порушених у творі проблем, толерантно відстоює власну позицію.</p> <p>НЛ–1, 2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Осміслення важливості моральних чеснот у житті</i></p>	<p>Біблія в житті Т. Шевченка «Злонаčinaющих спина...» Біблійні мотиви в поезіях Т. Шевченка періоду після заслання. Молитва як жанр у творчості поета. Ідея єдності й згоди в поезії «Злонаčinaющих спина...», пробудження сили в тих, хто прагне добра, правди, чистоти, щирої дружби. Потреба єднання й взаєморозуміння на ґрунті загальнолюдських цінностей.</p> <p>ТЛ: молитва</p>

1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: розуміє великий духовний імпульс, який подарувала діяльність Т. Шевченка в боротьбі за політичну незалежність і культурне збагачення України.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: оцінює і характеризує внесок Т. Шевченка в скарбницю української поезії, у розвиток української літературної мови, у світовий мистецький поступ; уміє користуватися різними джерелами інформації; узагальнює і систематизує інформацію.</p> <p>НЛ–2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення важливої ролі Т. Шевченка в історико-культурному поступі України</i></p>	<p><i>Підсумковий урок</i> Світова велич українського поета Визначні діячі світової культури про Т. Шевченка. Його вплив на літератури інших народів. Тарас Шевченко та історико-культурний поступ України. Ушанування пам'яті поета в Україні й за кордоном</p>
3	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає основні віхи життєвого й творчого шляху письменника; розрізняє епічні жанри (роман, історичний роман, роман-хроніка, біографічний роман); визначає і коментує історичну й художню правду у творі, основний конфлікт у ньому, особливості оповіді, історичний колорит; характеризує образи й символи; порівнює образи Якіма Сомка та Іванця Брюховецького.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: добирає цитати для характеристики ситуацій та образів; коментує вчинки героїв; знаходить паралелі до образів і проблематики роману П. Куліша в інших історичних творах української та зарубіжної літератури; дискутує про зв'язок історичного минулого із сучасністю, важливість знання історії.</p> <p>НЛ–2, 3, 4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення значення ініціативності, наполегливості й працьовитості для досягнення поставленої мети. Прагнення до справедливості, лицарства, щирості, вірності почуттям та обов'язку</i></p>	<p>Пантелеймон КУЛІШ. «Чорна рада» П. Куліш — відомий письменник, перший український професійний літературний критик, перекладач («Біблія», твори В. Шекспіра, Дж. Байрона, Ф. Шиллера), автор підручників для школи, українського правопису («кулішівка»). Вплив на П. Куліша ідей європейського просвітництва: «Українець у Європі, європеєць в Україні». Романтична основа світогляду. Ентузіазм і жертвовність П. Куліша у громадській та культурницькій роботі на шляху духовного відродження й культурного збагачення нації. «Чорна рада» — перший україномовний історичний роман-хроніка. Походження його назви. Історична основа й авторська уява, романтичність стилю. Динамічний захопливий сюжет. Непросте життя й романтичні пригоди головних героїв. Загальнолюдські риси ініціативності, працьовитості, лицарства, благородства, вірності почуттям та обов'язку. Оцінка роману Т. Шевченком.</p>

		<p>ТЛ: роман, роман-хроніка, історичний роман.</p> <p>МЗ: історичні події в Ніжині 1663 року («Чорна рада»), Літопис Самовидця (історія України); історичні романи В. Скотта, В. Гюго (зарубіжна література).</p> <p>МК: народні перекази про козака Мамая (фольклор); фільм «Чорна рада», 2002, режисер М. Засєєв-Руденко (кіномистецтво)</p>
2	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає і переказує зміст твору, коментує його сюжет; визначає жанр, особливості сюжету; пояснює причини тяжкого життя народу в добу кріпацтва.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: оцінює і коментує вчинки героїв; дискутує щодо проблем, порушених у творі; усвідомлює внутрішні спонуки й прагнення людини до вільного, щасливого життя.</p> <p>НЛ–2, 3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Переконаність у тому, що кожна людина, незалежно від свого суспільного стану, має право бути щасливою</i></p>	<p>Марко ВОВЧОК (Марія Олександрівна Вілінська). «Інститутка» Життя й творча діяльність. Марко Вовчок як перекладач (Ж. Верна, Г. К. Андерсена, А. Е. Брема). «Народні оповідання»; продовження теми народного життя в повісті «Інститутка». Антилюдяна суть кріпосництва та солдатчини. Образи персонажів — людей із народу та панночки. Авторська позиція у творі.</p> <p>ТЛ: реалізм</p>
2 (упродовж року)	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає про письменників-земляків, їхні твори; розуміє зміст цих творів; виразно читає і коментує їх; розкриває особливості творчості митців рідного краю.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: проводить аналогії з власними спостереженнями; визначає критерії для порівняння фактів (явищ, предметів, образів) і здійснює його.</p> <p>НЛ–1, 2, 3, 4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення та сприйняття сили, енергетики поетичного й прозового слова,</i></p>	<p>ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ</p> <p>Ознайомлення із творами письменників-земляків.</p>

	<i>прагнення наслідувати своїх відомих земляків</i>	
1	<p><u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: називає імена митців та їхні твори, які вивчалися; виокремлює серед них ті, які найбільше запам'яталися; висловлює міркування про найулюбленіші твори.</p> <p><u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: оцінює і характеризує внесок митців, творчість яких вивчалася, у скарбницю української літератури, у розвиток української літературної мови, у світовий мистецький поступ; добирає самостійно джерела інформації для просування індивідуальним освітнім маршрутом.</p> <p>НЛ–1, 2, 3, 4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Формування власної думки та власної позиції у процесі пізнання й вивчення</i></p>	<p>УРОК-ПІДСУМОК Бесіда про твори, які вивчалися впродовж року й викликали найбільшу зацікавленість.</p>

Навчальна програма з української літератури для учнів 6–9 класів закладів загальної середньої освіти, що працюють за науково-педагогічним проєктом «Інтелект України», підготовлена Гавриш І. В., Гученко О. В., Мартиновець С. М.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ЧИТАННЯ (на вибір)

6 клас

1. *АНДІЄВСЬКА Е.* Казки.
2. *АНДРУСЯК І.* «Вісім днів із життя Бурундука»; поезії.
3. *БАГМУТ І.* «Пригоди чорного кота Лапченка, описані ним самим».
4. *БЛИЗНЕЦЬ В.* «Звук павутинки»; «Золота гора до неба»; «Женя і Синько».
5. *БУРБЕЛО О.* «Я лиш струна на арфі України».
6. *ВИННИЧЕНКО В.* «Кумедія з Костем».
7. *ВОРОНИНА Л.* «Таємне Товариство Боягузів та Брехунів».
8. *ГЛІБОВ Л.* Байки.
9. *ГУЦАЛО Є.* «У гаї сонце зацвіло».
10. *ІВАНЕНКО О.* «Тарасові шляхи».
11. *КОКОТЮХА А.* «Таємниця козацького скарбу»; «Таємниця зміїної голови».
12. *КАЛИНЕЦЬ І.* «Казки зі Львова»; «Хлопчик-фігурка, який задоволений собою».
13. *ЛУЩЕВСЬКА О.* «Вітер з-під сонця».
14. *МАЙДАНСЬКА С.* «Чарівна шабля».
15. *МОРОЗЕНКО Марія.* «Іван Сірко — великий характерник»; «Іван Сірко — славетний кошовий».
16. *НЕСТАЙКО В.* «Таємниця Віті Зайчика»; «Чарівний талісман»; «Неймовірні детективи».
17. *ПАГУТЯК Галина.* «Втеча звірів, або Новий бестіарій».
18. *ПІДГРЯНКА Марійка.* «В чужому пір'ю».
19. *РЕБРО П.* «Козацькі жарти».
20. *РУДАНСЬКИЙ С.* Співомовки: «Окуляри», «Чуприна», «Почому дурні?», «Розумний панич», «Слабий зуб», «Торбин брат», «Лінивий».
21. *САВКА М.* Поезії.
22. *СТЕЛЬМАХ Я.* «Найкращий намет»; «Вікентій Прерозумний».
23. Українські народні перекази й легенди: «Стіна Мангупа», «Шандрівський соляний колодязь».
24. *ШТАНКО К.* «Дракони, вперед!».

7 клас

1. *АРСЕНИЧ-БАРАН Г.* «Ти — людина?».
2. *ВАСИЛЬЧЕНКО С.* «Приблуда».
3. *ГУЛАК К.* «Перекличка».
4. *ДЕВ'ЯТКО Н.* «Легенда про юну Весну».
5. *ДІМАРОВ А.* «Друга планета», «Блакитна дитина».
6. *ДОРОЖОВЕЦЬ О.* «Старий будинок».
7. *ЗАРЖИЦЬКА Е.* «Як козак у морського царя служив»; «Легенди про козаків».
8. *ЗАХАРЧЕНКО О.* «Вертеп. Роман про Майдан».

9. *КАЩЕНКО А.* «Над Кодацьким порогом».
10. *КОКОТЮХА А.* «Гімназист і Чорна Рука»; збірники «Мисливці за привидами», «Колекція гадів», «Подвійний капкан».
11. *КОРОЛІВ-СТАРИЙ В.* «Потороча Хрипка».
12. *ЛУЩЕВСЬКА О.* «Друзі за листуванням»; «Задзеркалля».
13. *МАЛИК Володимир.* «Таємний посол».
14. *МАЛИК Г.* «Злочинці з паралельного світу».
15. *МАРЧЕНКО М.* «Місто тіней».
16. *МАТІЯШ Дз.* «День Сніговика».
17. *МУЛЯР М.* «Гра».
18. *ОПІЛЬСЬКИЙ Ю.* «Золотий лев»; «Ідоли падають».
19. *ПАВЛЕНКО М.* Про Павла Тичину, Василя Симоненка, Василя Стуса, Ірину Жиленко та ін. (серія «Життя видатних дітей»); «Русалонька із 7-В та загублений у часі»; «Русалонька із 7-В проти Русалоньки з Білокрилівського лісу»; «Русалонька із 7-В. В тенетах лабіринту»; «Русалонька із 7-В плюс дуже морська історія»; «Миколчині історії».
20. *ПРОЦЮК С.* «Марійка і Костик»; «Залюблені в сонце»; «Аргонавти».
21. *РАДУШИНСЬКА О.* «Метелики у крижаних панцирах».
22. *РОЗДОБУДЬКО І.* «Арсен».
23. *РУТКІВСЬКИЙ В.* «Потерчата».
24. *СТЕЛЬМАХ М.* «Щедрий вечір».
25. *СТОРОЖЕНКО О.* «Закоханий чорт»; «Голка»; «Вуси».
26. *ТРУБЛАЇНІ Микола.* «Шхуна „Колумб”»; «Лахтак».
27. *ТЮТЮННИК Гр.* «Вогник далеко в степу».
28. *ХАРЧУК Б.* «Діана».
29. *ЧАЙКОВСЬКИЙ А.* «Богданко»; «Сагайдачний».

8 клас

1. *АРЄНЄВ Володимир.* «Порох із драконових кісток».
2. *БАГРЯНА А.* Про Марію Заньковецьку, Марію Примаченко та ін. (серія «Життя видатних дітей»).
3. *ГОНЧАР Олесь.* «Берег любові»; «Бригантина».
4. *ВИННИЧУК Ю.* «Легенди Львова».
5. *ВОВЧОК Марко.* «Ведмідь».
6. *ДІМАРОВ А.* «На коні й під конем».
7. *ДЕРМАНСЬКИЙ Сашко.* «Стонадцять халеп Остапа Квіточки».
8. *ДУМАНСЬКА О.* «Школярка з передмістя».
9. *Думи народні:* «Дума про козака Голоту»; «Самарські брати»; «Хмельницький та Барабаш»; «Втеча трьох братів із города Азова»; «Самійло Кішка»; «Буря

на Чорному морі».

10. *КОРОЛЕВА Наталена*. «Легенди старокиївські»; «Предок»; «Без коріння».
11. *КІЯНОВСЬКА М.* Поезії.
12. *ЛОГВИН Ю.* «Таємна перлина»; «Танці Шайтана».
13. *МАЛЕТИЧ Наталена*. «Щоденник ельфа».
14. *МАЛИК Володимир*. «Черлені щити».
15. *МАТІЯШ Б.* Поезії.
16. *МЕНЗАТЮК З.* «Як я руйнувала імперію».
17. *МОСКАЛЕЦЬ К.* Поезії.
18. *ОКСЕНИК Сергій*. «Лісом, небом, водою».
19. *ПАГУТЯК Галина*. «Королівство».
20. *РУДЕНКО М.* «Ковчег всесвіту».
21. *САНЧЕНКО А.* «Левантійські канікули».
22. *СЕНЧЕНКО І.* «Діамантовий берег»; «Руді вовки»; «Чорна брама».
23. *СТАРИЦЬКА-ЧЕРНЯХІВСЬКА Л.* «Діамантовий перстень».
24. *ФРАНКО І.* «Лис Микита» (поема).

9 клас

1. *АРЄНЄВ Володимир*. «Душниця».
2. *БАЧИНСЬКИЙ А.* «140 децибелів тиші».
3. *ВЕЛИЧКОВСЬКИЙ І.* «Зегар з полузегарком».
4. *ВИШЕНСЬКИЙ І.* Твори (в перекладі В. Шевчука).
5. *ВОВЧОК Марко*. «Народні оповідання»; «Маруся».
6. *ВОРОБКЕВИЧ С.* «Турецькі бранці»; «Вісім чи дев'ять (сміховинки про Безглуздів)».
7. *ГОРАК Р.* «У сутінках»; «Тричі мені являлася любов».
8. *ГРЕБІНКА Є.* «Чайковський» (роман).
9. *ДЕВ'ЯТКО Н.* Фентезійна трилогія «Скарби Примарних островів»
10. «Дерево пам'яті: книга українського історичного оповідання».
11. *ЗАБУЖКО О.* Оповідання зі збірки «Сестро, сестро».
12. *ЗАЙЦЕВ П.* «Життя Тараса Шевченка».
13. *ЗАХАРЧЕНКО О.* «Вишивані гарбузи».
14. *ЗУБЧЕНКО О.* «Перемагаючи долю».
15. *ІВАНЕНКО О.* «Марія».
16. *ІВАНЧЕНКО Р.* «Гнів Перуна».
17. *ІВЧЕНКО М.* «Напосні дні (повість про Г. Сковороду)».
18. «Історія русів» (у перекладі І. Драча).
19. *КВІТКА-ОСНОВ'ЯНЕНКО Г.* «Салдацький патрет»; «Конотопська відьма».
20. *КОНИСЬКИЙ О.* «Тарас Шевченко-Грушівський. Хроніка його життя».
21. *КОРОЛЮК Н.* «Маленькі історії про українських композиторів XVIII–XX ст.».
22. *КОСАЧ Ю.* «Володарка Понтиди».

23. КОСТОМАРОВ М. «Сава Чалий»; «Чернігівка».
24. КУЛІШ П. «Жизнь Куліша»; «Дівоче серце».
25. ЛУЩЕВСЬКА О. «Інший дім».
26. «Огнений змії: антологія української фантастики ХІХ ст.».
27. ПАВЛЕНКО М. «Моя класнюча дівчинка».
28. РУТКІВСЬКИЙ В. «Сині води».
29. СВИДНИЦЬКИЙ А. «Люборацькі».
30. СЕМКІВ Р. «Як писали класики».
31. СКЛЯРЕНКО С. «Святослав»; «Володимир».
32. СКОВОРОДА Г. Листи до Михайла Ковалинського; поезії; байки; філософські трактати.
33. ТУРЧИНОВСЬКИЙ І. «Моє життя і страдання».
34. ФЕДЬКОВИЧ Ю. «Довбуш, або Громовий топір і знахарський хрест» (трагедія).
35. ШЕВЧЕНКО Т. «Кобзар»; «Автобіографічний нарис»; «Щоденник»; «Художник»; «Назар Стодоля»; «Сон» («На панщині пшеницю жала...»), «Марія».